

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ANNE BABA TUTUMLARI İLE OKUL ÖNCESİ DÖNEM
ÇOCUKLARININ PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Seda Nur BOLAT
ORCID: 0000-0002-4603-624X

Danışman
Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI
ORCID: 0000-0003-4114-5890

Konya – 2022

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimde ve tez çalışma sürecimde bilgi, birikim ve tecrübeleriyle büyük emek veren, yol gösteren ve değerli zamanını paylaşan tez danışmanım Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitiminde bilgilerinden faydalanma imkanı bulduğum çok kıymetli Prof. Dr. Emel ARSLAN, Dr. Öğr. Üyesi Canan YILDIZ ÇİÇEKLER hocalarıma çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders döneminde bir anne şefkatiyle yaklaşan, bilgi birikiminden ve tecrübesinden yararlandığım, mütevazı tavırlarıyla kendine hayran bırakan eğitim camiasının değerli hocalarından rahmetli Kamile ÖZER AYTEKİN hocama minnetlerimi sunarım.

Çocuklar İçin Problem Çözme Becerisi Ölçeği'ni çalışmamda kullanma izin veren Doç. Dr. Vuslat OĞUZ ATICI hocama teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde yardımcı olan tüm okul idarecilerine, meslektaşlarıma ve bütün miniklerin anne babalarına sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim dahil olmak üzere tüm eğitim hayatım boyunca en büyük destekçilerim, her zaman inançlarıyla ve dualarıyla arkamda olan, maddi manevi desteği hiçbir zaman esirgemeyen canım annem Nuriye BOLAT ve canım babam Hakkı BOLAT'a teşekkür ederim iyi ki varsınız.

Seda Nur BOLAT
Mayıs 2022

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
ANALYZING OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL ATTITUDES WITH PROBLEM SOLVING SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
2. ANNE BABA TUTUMU	3
2.1. Anne Baba Tutumları	3
2.1.1. Yavuzer'in anne baba tutumuna dair üç yaklaşımı.....	5
2.2. Yaygın Anne Baba Tutumları.....	6
2.2.1. Demokratik ve güven verici anne baba tutumu	7
2.2.2. Baskıcı-otoriter anne baba tutumu	8
2.2.3. Aşırı koruyucu anne baba tutumu	9
2.2.4. İlgisiz anne baba tutumu	11
2.2.5. Tutarsız ve kararsız anne baba tutumu	12
2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Demografik Faktörler	14
2.3.1. Ailenin sosyoekonomik durumu	15
2.3.2. Anne babanın eğitim düzeyi	15
2.3.3. Annenin çalışma durumu	16
2.3.4. Anne babanın evlilik durumu	17
2.3.5. Çocuğun cinsiyeti, yaşı ve doğum sırası.....	17
2.4. Anne Baba Tutumlarının Çocuk Üzerine Etkileri	18
3. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ. 24	
3.1. Problem ve Problem Çözme	24
3.2. Problem Çözme Aşamaları	27
3.3. Problem Çözme Kuramları	30
3.3.1. John Dewey'in yansıtmalı düşünce kuramı	31
3.3.2. Alex Osborn'un sorun çözme kuramı	32
3.3.3. Montrose 5 aşamalı sorun çözme yaklaşımı	33

3.3.4. Karl Popper'ın problem çözme kuramı.....	34
3.4. Erken Çocuklukta Problem Çözme Becerileri.....	35
3.4.1. Erken çocuklukta problem çözme becerilerinin gelişimi.....	35
3.5. Erken Çocuklukta Problem Çözme Becerilerinin Edinilmesine Yönelik Yaklaşımlar.	37
4. YÖNTEM.....	40
4.1. Araştırmanın Amacı	40
4.2. Araştırmanın Modeli.....	40
4.3. Evren ve Örneklem	40
4.4. Veri Toplama Araçları.....	41
4.4.1. Ana Baba Tutumlarını Belirleme Anketi	41
4.4.2. Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği.....	41
4.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	41
4.6. İstatistiksel Veri Analizi.....	42
5. BULGULAR	44
SONUÇ.....	52
KAYNAKLAR.....	56
EKLER.....	68
EK-1: Ölçek Kullanım İzni.....	68
EK-3: Anne Baba Tutumlarını Belirleme Anketi.....	68
EK-4: Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği	71

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Anne Baba Tutumları İle Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **90** sayfalık kısmına ilişkin, 29/07/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%23** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

29/06/2022

Seda Nur BOLAT

Prof. Dr. Abdülkadir KABADAYI

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

29/06/2022

Seda Nur BOLAT

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ANNE BABA TUTUMLARI İLE OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Seda Nur BOLAT

Bu araştırmanın amacı anne baba tutumlarının okul öncesine devam eden çocukların problem çözme becerileri ile ilişkisinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modeli kapsamında tasarlanan araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılında Çorum il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocuklar ve 36-72 aylık çocukların anne babaları oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Anne Baba Tutumlarını Belirleme Anketi” ve “Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan çocuklara ait demografik veriler yönelik sorulara frekans analiz uygulanmış, verilerin dağılımı “n” ve “%” olarak tablolarda sunulmuştur. Sonrasında, araştırmada kullanılan Problem Çözme Becerileri ve Anne-Baba tutumu ölçeklerine ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Kullanılan ölçeklerin güvenilirliği; Cronbach’s Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Problem Çözme Becerileri ve Anne-Baba tutumu ölçeklerinin demografik verilere göre farklılık gösterip göstermediği anlamlılık testleri ile analiz edilmiştir. Hangi analizin kullanılacağına karar vermeden önce, verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir. Problem çözme becerileri ölçeğinin normal dağılıma uyduğu belirlenmiş ve ikili karşılaştırmada Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır. Normal dağılıma uymayan Anne-Baba tutumu ölçeği ve alt boyutlarına ait verilerin; analizi için ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki korelasyon testi ile değerlendirilmiştir. Anne-Baba tutumlarının problem çözme becerileri üzerindeki etkisi ise Regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın analizinde SPSS v23 istatistik programı kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre baskıcı-otoriter anne-baba tutumunun, çocukların problem çözme becerileri üzerinde negatif bir etki yarattığı, baskı ve otorite arttıkça çocuklarda çözüm üretme yeteneklerinde kayıplar yaşanacağı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne-Baba Tutumu, Problem Çözme Becerisi, Okul Öncesi Dönem

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Basic Education
Preschool Education Program
Master Thesis

ANALYZING OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL ATTITUDES WITH PROBLEM SOLVING SKILLS OF PRESCHOOL CHILDREN

Seda Nur BOLAT

The aim of this study is to examine the relationship between parental attitudes and problem solving skills of preschool children. The universe of the research, which was designed within the scope of the relational scanning model, consists of 36-72-month-old children and parents of 36-72-month-old children attending preschool education institutions in the city center of Çorum in the 2019-2020 academic year. In the research, "Parental Attitudes Determination Questionnaire" and "Problem Solving Skills Scale for Children" were used as data collection tools. Frequency analysis was applied to the questions regarding the demographic data of the children participating in the research, and the distribution of the data was presented in the tables as "n" and "%". Afterwards, the mean and standard deviations of the expressions of the Problem Solving Skills and Parental Attitude scales used in the research were evaluated. The reliability of the scales used; It was evaluated with Cronbach's Alpha coefficient. Whether the Problem Solving Skills and Parental Attitude scales differ according to demographic data was analyzed with significance tests. Before deciding which analysis to use, whether the data fit the normal distribution was evaluated by Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests. It was determined that the problem solving skills scale fit the normal distribution and the Independent Sample T test was applied in pairwise comparison. The data belonging to the Parental Attitude Scale and its sub-dimensions, which do not comply with the normal distribution; Mann Whitney U test was used for pairwise comparisons for analysis. The relationship between the scales was evaluated with the correlation test. The effect of parental attitudes on problem solving skills was evaluated by regression analysis. SPSS v23 statistical program was used in the analysis of the research. According to the research findings, it has been determined that the oppressive-authoritarian parental attitude has a negative effect on the problem-solving skills of the children, and as the pressure and authority increase, the children will experience a loss in their ability to produce solutions.

Keywords: Parental Attitude, Problem Solving Skill, Preschool Period

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4. 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri	42
Tablo 4. 2. Matematik Kaygı, Matematik Tutum ve Ebeveyn Matematik Kaygısı Ölçeklerinin Normal Dağılım Analizleri.....	43
Tablo 5. 1. Araştırmaya Katılanların Çocuklarına Ait Demografik Verilerinin Dağılımı	44
Tablo 5. 2. Araştırmada Kullanılan Problem Çözme Becerileri Ölçeğine Ait İfadelerin Ortalama Puanlarının Değerlendirilmesi (n=120).....	44
Tablo 5. 3. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “Baskıcı-Otoriter” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120).....	45
Tablo 5. 4. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “Koruyucu” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)	46
Tablo 5. 5. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “İlgisiz-Kaygısız” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120).....	46
Tablo 5. 6. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “Demokratik” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)	47
Tablo 5. 7. Araştırmada Kullanılan Problem Çözme Becerisi ve Anne-Baba Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120).....	48
Tablo 5. 8. Cinsiyete Göre Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Değerlendirilmesi	48
Tablo 5. 9. Cinsiyete Göre Anne-Baba- Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi	49
Tablo 5. 10. Problem Çözme Becerisi ve Anne-Baba Tutumu Ölçeği Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi (n=120)	49
Tablo 5. 11. Anne-Baba Tutumlarının, Çocukların Problem Çözme Becerileri Üzerine Olan Etkisinin Değerlendirilmesi.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2. 1. Maccoby ve Martin'in Modeli.....	5
--	---

1. GİRİŞ

Kişi hayatının temel taşı olarak bilinen 0-6 yaş dönemdeki çocukların aileleri ile kurdukları ilişki onların gelecek hayatını önemli ölçüde etkilemektedir. Yine öğrenmelerin büyük kısmının bu dönemde gerçekleştiği bilinmektedir. Çocuğa erken dönemde gereken imkan ve ortamın sağlanmaması ya da bütün yönlerinin desteklenmediği durumlarda ilerleyen yaşlarda bu eksikliklerin kapatılması güç hale gelmektedir. bireyin hayatının her aşamasında olduğu gibi okul öncesindeki dönemde de en etkili şekilde desteklenmesi ve uygun hayat tecrübelerini kazanması büyük önem taşımaktadır (Oktay, 2000).

Okul öncesi dönem bilişsel gelişim kavramlarından biri olan ve düşünme becerilerinin arasında önemli yer tutan problem çözme becerisinin gelişmesi açısından da önemlidir. öğrenme ve öğretimin temeli problem çözme ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Çocuğun problem çözmeye ilişkin davranışlarıyla birlikte düşüncelerini bir konu üstünde yoğunlaştırma, alternatif oluşturacak çözüm yaratma, neden-sonuç ilişkisini anlama ve neticeleri öngörme özellikleri de gelişim göstermektedir (Aydoğan ve Ömeroğlu, 2004). Problem çözme yetisinin kazanılması sonucunda çocuk, kendini geliştirmek için imkân bulmaktadır. Problem çözme becerisi çocuğun olaylar karşısında farklı bakış açılarını devreye sokabilmesini, yaratıcı düşünmesini, kendine karşı farkındalığının artmasını ve fikirlerini rahatlıkla dile getirmesini sağlamaktadır. Çocukta çok yönlü bir gelişimi tetikleyen problem çözme becerisi üzerine çok erken dönemlerden itibaren dikkatle eğilmek gerekmektedir (Oğuz ve Köksal Akyol, 2012).

Öğrencilerin problem çözme becerisini kazanmaları için ailelerin ev ortamında çocuklarını düşünme ve sorgulamaya teşvik etmesi gereklidir. Aile içinde çocuk bilgiyi alan değil bilgiye ulaşan olarak konumlandırılmalıdır. Bu biçimde büyüyen çocuklar, tüketici konumundan üretici konumuna geçen, problem çözebilen bireyler olacaktır. Bu yüzden ailelere önemli görevler düşmektedir.

Okul Öncesi dönemde çocukların karşılaştığı durumlara çözümler üretebilmesi, ürettiği çözümleri ve fikirleri açıkça ifade edebilmesi önemlidir. Bu dönemde problem çözme becerisi kazanmaları için eğitim ortamları ve öğretmenler kadar aileler de büyük öneme sahiptirler.

Bu nedenle çalışmanın bulgularıyla, okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerileriyle anne baba tutumları ilişkisinin tespit edileceği, yapılmış çalışmalara katkı

sağlayacağı ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca anne babalara problem çözme becerilerinin geliştirilmesinde farklı bir bakış açısı kazandırıp katkıda bulunması ve bu konuya dikkatlerini çekmek bakımından önemli bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

2. ANNE BABA TUTUMU

2.1. Anne Baba Tutumları

Tutum; tecrübeler ve bireylerin geçmişinde yaşadıkları olaylardan edinilen neticeler ışığında ortaya konulan davranışların yönetilmesinde rol oynayan durumu ifade etmektedir (Yücel, 2013).

Ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri davranış biçimleri kişilerin önceki tecrübeleriyle yakından ilgilidir. Kişilerin çocuklarına gösterdikleri davranış biçimlerinin tümüne anne-baba tutumları denmektedir (Coşkun, 2017).

Tüm ebeveynler kendileri tarafından belirledikleri yöntemlerle ve davranış şekilleri ile kendilerine has tutumlar geliştirmektedir. Bu sebeple birbirinden farklı anne-baba davranış şekilleri ve tutumları ortaya çıkmaktadır. Kimi aileler çocuklarını dışarıdaki etmenlere karşı aşırı koruma içgüdüleriyle davranırken, kimi aileler ise ihmalkâr ve ilgisiz tutum sergileyebilmektedir. Yine ailelerden bazıları mükemmeliyetçi bir tutum sergilerken, ya da her şeyin kendi istedikleri biçimde olması için baskı kurabilmektedir. Bu gibi pek çok ebeveyn tutumunun olduğunu görmek mümkündür (Aydın, 2019).

Ebeveyn olmak hem kadının hem de erkeğin ortaklaşa alması gereken kararlardan biridir. Bu aşamada her iki tarafında ebeveyn olma sorumluluğunu alma konusunda hazır olması önem taşımaktadır. Bu sebeple anne-baba olmaya hazır olmanın yanı sıra, çocuk gelişimine ilişkin temel bilgilere hakim olmak gereklidir. Anne ve babaların temel görevlerinin başında çocuğu bütün gelişim alanlarında desteklemektir (Sayın, 2010).

Ebeveynlerden birinin çocuk sahibi olma konusunda yeteri kadar hazır olmadığı durumlarda karşı tarafa veya kendine karşı öfke, suçlama ve çaresizlik hissetme gibi psikolojik sorunlar oluşabilmektedir. Bu durum ebeveynleri etkilediği kadar çocuğa karşı oluşturulacak tutumu da etkilemektedir (Şahin, 2018).

Çocuk gelişimi konusunda kritik bir dönem olan 0-6 yaş döneminin hemen hemen bütünü ailede şekillenmektedir. Bu sebeple ailenin çocuğa karşı geliştirdiği tutum ve davranışlar çocuğun ileriki hayatında, öz benliğinde ve kişiliğinde belirleyici olmaktadır. Öte yandan kişilik haricinde anne baba tutumları çocuğun dış çevreyle etkileşimini de yakından ilgilendirmektedir (Korap, 2013).

Çocuğun gelişimine ilişkin çok fazla alanda etkisi olan ebeveyn tutumlarına bakıldığında kişisel gelişimin önemli bir parçası olan empatinin de etkili olduğunu söylemek mümkündür. Anne ve babanın çocuğa karşı geliştirdiği tutumlar çocuğun duygusal yaşantısını ve gelişmesini etkileyen bir faktördür. Ebeveynlerin çocuğun düşünce ve duygularını anlayışlı biçimde karşılması, olaylara kendini çocuğun yerine koyarak bakması ve çocuğuna bunu hissettirmesi çocuğun da başka bireylerle yaptığı duygu alışverişinin başarıya ulaşmasını sağlamaktadır. Herhangi bir olay karşısında çocuğun nasıl yaptığını odaklanmak yerine çocuğa bu yapılanın karşı tarafı nasıl etkilediği üzerine konuşmaların yapılması çocukta empati becerisini geliştirmektedir (Sayın, 2010).

Anne ve babalar, çocuk için güvenli bir ortam yaratacak, çocuğun toplumsal alandaki uyumuna fırsat sunacak, çocuğu yönlendirecek ve onun alışkanlık ve yeteneklerini geliştirme konusunda öncü pozisyonda olacak bireylerdir. Erikson'un, sosyal yaklaşımlarında değindiği gibi çocuğun iletişim konusunda başarılı olması ve sağlıklı bir kişilik geliştirmesi konusunda ebeveyn tutumlarının önemi göz ardı edilemeyecek ölçüde büyüktür (Erginbay, 2014).

Ebeveynler tarafından çocuklarına karşı sergilenen davranış ve tutumlar çocuğun sosyal iletişim becerisini, sosyal ve ahlaki değerlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle okul döneminde, ön ergenlik ve ergenlik dönemlerini içine alan süreçte çocuklara karşı oluşturulan davranış ve tutumlar konusuna daha çok dikkat edilmelidir (Eroğlu, 2018).

Çocuğun kendini aile ortamında güven içinde hissetmesi, hayatının sonraki dönemlerinde kendine güvenen, kendi ile barışık bir birey olması konusunda avantaj sağlamaktadır. Bu şekilde ailede kendini güvende hisseden çocuğun pozitif, diğer bireylere karşı sevgi ve saygılı, yaşama olumlu bakabilen ve paylaşımcı birey olma olasılığı çok daha yüksektir (Coşkun, 2017).

Nitekim söz konusu etkileşim çocuk dünyaya gelmeden başlamaktadır. Anne adayını hamilelik sürecinde ilgilendiren faktörler çocuk üzerinde de etki göstermektedir (Erginbay, 2014).

Bir toplum tarafından davranış ve değerlerin bir sonraki nesle aktarılmasında en önemli etmen ailedir. Çocuğun kültürel değerlerini ve kişiliğini oluşturmasında ki yardımcı ailedir. John Locke çocukları boş birer levhaya benzetmekte ve levhanın çocuğa eğitim vermeyle sorumlu olanlar tarafından doldurulacağını ifade etmektedir. Bu sebeple çocuğun iyi

olmasının iyi bir öğretmeyle kötü olmasının ise kötü bir öğretmeyle ilişkili olduğu düşünülmektedir (Eroğlu, 2018).

Çocuğun kişilik bakımından sağlıklı bir birey olabilmesi için gerek anne ve baba gerekse de ailedeki diğer üyelerin işbirliği içinde olmalıdır. Hem ebeveynlerin hem de ailenin varsa diğer fertlerinin çocuğun, eğitim, gelişim ve yetiştirilmesi konusunda doğru tutumlar sergilemelidir (Şalcı vd., 2018).

Ebeveyn tutumları incelendiğinde günümüzde sıklıkla karşılaşılan iki modelin olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki Baumrind'in yaklaşımıdır ve ailede otoritenin olup olmadığı, çocuktan beklenen yetkinlik, iletişimin kuvveti, çocuğun desteklenmedi gibi etmenlerden oluşmaktadır (Ünal, 2018).

Şekil 2. 1. Maccoby ve Martin'in Modeli

Bir diğer yaklaşım ise Maccoby ve Martin'in anne-baba tutumlarını sınıflandırmada duyarlılık ve talebin düşük veya yüksek olmasına göre biçimlendirdiği yaklaşımdır (Kalyoncuoğlu, 2018).

2.1.1. Yavuzer'in anne baba tutumuna dair üç yaklaşımı

Denetleyici Yaklaşım

Ebeveynler tarafından çocuğun göstermiş olduğu hal, davranış ve hareketlerin denetlenmesi, sürekli gözlemlenmesi ve ebeveynlerin onaylamadığı davranış şekillerinin değiştirilmesinin sağlanmasına yönelik yaklaşımdır. Bu yaklaşımı benimseyen ebeveynler

denetleme veya değişimi fizyolojik ya da psikolojik şiddetle yapmaktadır. Anne ya da babasının istemediği bir davranıőı yapan çocuğun ebeveynleri tarafından azarlanması, alay edilmesi, küçük dūőürölmesi ya da fiziksel şiddet gösterilmesi buna örnektir (Yavuzer, 2010).

Bu sebeple ebeveynleri bu şekilde davranan çocukların devamlı pekişen bir kaygı halinde oldukları bilinmektedir. Yine bu çocukların kişilikleri değerlendirildiğinde aşırı sinirli, saldırgan veya bunun tersine ürkek, pasif ve korkak oldukları görölmektedir (Atay, 2019).

Destekleyici Yaklaşım

Çocuğun sağlıklı bir kişi olabilmesi sağlıklı ebeveyn tutumları ile mümkün olmaktadır. Sağlıklı ve doğru ebeveyn tutumu ise, çocuğun düşünce, davranış, sorumluluk ve görevlerine saygı duyan, şefkat ve ilgi ile yaklaşan destekleyici yaklaşımdır.

Destekleyici yaklaşımda çocuğa doğru davranışların kazandırılmasında önem taşıyan mantıklı açıklamalar ile çocukla iletişim kurmak, çocuğun karar verme sürecinde rehberlik etmek fakat gerekli olan durumlarda çocuğu özgür bırakmaktır. Destekleyici yaklaşımı benimseyen anne ve babalar davranıőlarında tutarlıdır ve karar mekanizmaları güçlüdür (Kabasakal, 2007).

Pasif Yaklaşım

Pasif yaklaşımı benimseyen ebeveynler çocuğun gelişim, eğitim ve yaşamına ilişkin konularda ilgisiz ve isteksizdir. Çocuğun heyecan ve başarıları karşısında merak duymazlar. Genel olarak deneyimsiz erken yaşıta anne ve baba olan ve çocuk sahibi olmaya hazır olmayan ebeveynlerde görölmektedir. Ebeveynler tarafından oluşturulan bu isteksiz ve ilgisiz tutum çocuğun kişiliği üzerinde olumsuz rol oynamaktadır. Çocuk ebeveynlerinde bulamadığı sevgi ve ilgiyi başkalarında aramakta, bu da onları tehlikelere açık hale getirmektedir (Eser, 2008).

2.2. Yaygın Anne Baba Tutumları

Ebeveyn tutumlarının sınıflandırılması konusunda çalışmalar değerlendirildiğinde farklı sınıflamaların olduğu görölmektedir. Kimi çalışmalar anne- baba tutumlarını sadece iki başlıkta sınıflarken kimileri ise daha fazla başlık altında sınıflandırmaktadır (Yücel, 2013).

Yavuzer tarafından 2014'de yapılan sınıflandırmada ebeveyn tutumları altı başlık altında toplanmıő fakat daha sonra bu sınıflandırma daraltılarak üç başlığa indirgenmiőtir.

Daraltılan hali ile ebeveyn tutumları demokratik ve güven veren, baskıcı-otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu olsa da ilgisiz ve tutarsız ebeveyn tutumlarının da eklenerek beş başlıkta incelenmesi faydalı olmaktadır (Yücel, 2013).

2.2.1. Demokratik ve güven verici anne baba tutumu

Demokratik ve güven veren anne baba tutumu, çocuk gelişimi açısından en uygun görülen ve iletişimin açık olduğu savunulan ebeveyn tutumu olarak kabul edilmektedir. Bu tutumu benimseyen anne ve babaların davranışları tutarlıdır ve bu ebeveynler çocuklarına güven duyarak arkalarında olduklarını hissettirirler. Bu tutumda anne ve babalar çocuğa koşulsuz ve çikarsız sevgi vermekte ve onları olduğu gibi kabullenmektedir (Pektaş Selami, 2016).

Çocuğun desteklenmesi, yönlendirilmesi, dinlenmesi gibi unsurların yanı sıra bu tutumda bazı kurallar da bulunmaktadır. Çocuğun gerek duyduğu ölçüde kuralların düzenlendiği bu tutumda gerekli alanlarda çocuğun özgür bırakılması söz konusudur. Gerek sınırlamalar koyulurken gerekse de özgürlük verilirken denge gözetilmesi bu tutumun belirgin özelliklerindedir. Bu tutumu benimseyen anne ve babalar çocuğun beceri ve yeteneklerini özgürce ortaya çıkarmasına müsaade etmektedir (Tarhan, 2014).

Demokratik ve güven veren tutumu benimsemiş kişiler duyarlılıklarını sevgiyle harmanlamış kişilerdir. Gerek mantığı gerekse de duygunun dengede olmasını sağlayabilen anne ve babalardır. Bu tutumda ebeveynler, çocuğun sorumluluklarını yerine getirmez veya çocuğa emir vermez. Sadece çocuğun yönlendirilmesi, desteklenmesi ve cesaretlendirilmesi rolünü üstlenir. Bu tutumda ebeveynler çocuğun düşünce ve fikirlerine önem verir, çocuğu dinler ve anlamak için çaba sarf eder. Yine bu tutumu benimseyen ebeveynlerin empati yeteneklerinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür (Eroğlu, 2018).

Demokratik ve güven veren tutumun olduğu aile ortamında bireyler arasındaki ilişki aktiftir ve aile üyeleri birbirine değer verir. Karar alma sürecinde işbirliğinin olduğu gözlemlenir, bu tip ailelerde iletişimin temelinde sevgi ve saygı bulunmaktadır. Tüm aileyi ilgilendiren durumlarda tüm bireyler konuşarak çözüme kavuşturmaya çalışır. Bu ailelerde ailenin tüm bireyleri düşüncesini rahat ve açık biçimde söyler ve kararlar bu şekilde alınır (Yılmaz, 2018).

Demokratik ve güven veren tutumun benimsendiği bir aile ortamında büyüyen çocuk, düşünce ve fikirlerini açık ve rahat biçimde ifade edebilmektedir. Bu aile ortamında çocuk ailesinin düşüncelerini önemseydiğinin ve merak ettiğinin farkındadır. Bu sebeple özgüveni ve benlik saygısı yüksek, hem kendine hem de diğer bireylere saygılı, sorumluluklarının bilincinde olan, girişken ve aktif birer birey olma olasılıkları yüksektir. Öte yandan bu tutumla yetişen çocuklar başarı ve becerilerini ifade etme konusunda yetenekli olduklarından yaratıcılıkları gelişmiş kişiler olurlar (Gelir, 2009)

Bu tutumun benimsendiği aile ortamında çocuklara sorumlulukların ve kendilerini ifade etme olanaklarının sunulması, çocukların olaylar karşısında pratik fikirler yaratmasını ve çözüm odaklı olmasını sağlamaktadır (Kayaalp ve Gündüz, 2018).

2.2.2. Baskıcı-otoriter anne baba tutumu

Geçmiş dönemlerden günümüze kadar gözlemlendiğinde Türk toplumunda baskıcı-otoriter anne ve baba tutumunun en sık görülen ebeveyn tutumu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu tutumda ağırlıklı olan düşünce çocuğun ebeveynlerine karşı itaatkâr olmasıdır. Ebeveynlerin en önemli rolü yalnızca toplumsal hayattaki yasak ve kuralların çocuklar üstünde uygulanmasıdır (Temel, 2015).

Bu tutumu benimseyen anne ve babalar çocuk üzerinde güç kurma eğilimindedir ve yalnızca kendi arzu ettiklerinin yapılmasını istemektedir. Bu aile tiplerinde çocukların düşünceleri önemsenmeden katı kurallar koyulur. Sürekli çocuğun istenen şekilde olması konusunda baskı altında olduğu ailelerdir. Baskıcı-otoriter tutumda anne ve babalar çocuğu devamlı izler ve kontrol eder. Bu ebeveynler doğru olmayan davranışlar söz konusu olduğunda çocuğun düşüncelerini sorma gereksinimi hissetmez ve çocuğa ceza verir (Doğruyol, 2018).

Çocuğun gelecek yaşamına ilişkin kararlar, gideceği okul, yapacağı iş gibi pek çok şey ebeveynleri tarafından belirlenir. Kısaca baskıcı-otoriter ebeveyn tutumunda çocuğun kendi yaşamına ilişkin bile fikri sorulmamaktadır (Eroğlu, 2018).

Ebeveynler çocuğu sürekli takip edilmesi gerekli, onların şekillendireceği bir varlık olarak görmektedir ve onlarsız çocuğun bir birey olmadığını düşünürler. Baskıcı-otoriter anne baba tutumunda yapılacak ve yapılamayacak davranışlar bulunmaktadır ve bu davranışlar yalnız ebeveynler tarafından belirlenmektedir. Çocuktan beklenen anne ve baba tarafından

belirlenen davranışlara uymasdır. Aynı zamanda ailenin tümünü ilgilendiren konular söz konusu olduğunda duruma ilişkin karar ebeveynler tarafından verilir, çocuğun bu konuda herhangi bir söz hakkı yoktur ve çocuğa fikri sorulmaz. Bu tutumun benimsendiği aile ortamında çocuklardan alınan kararlara uyması beklenmektedir ve çocuğun buna karşı çıktığı durumlarda ceza verilmektedir. Bahsedilen cezalar bağırma, tehdit gibi sözel olabilirken kimi zaman fiziki şiddet şeklinde de olabilmektedir (Ersoy, 2013).

Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarına karşı sevgi beslemektedir ancak sevgilerini ya sert ve katı olmaları gerektiğini düşündükleri için hissettirmezler ya da çocukların onlar tarafından istenen davranışlar sergilediklerinde sevgiyi hak ettiklerini düşünürler. İlgî ve sevgi bu tutum türünde çocuğa karşı ödül olarak kullanılmaktadır. Çocuğun ebeveynleri tarafından istenen davranışları sergilemesi durumunda veya toplumsal yaşamla uyumlu bir kişi olduğunda sevgi vermeleri gerektiğine inanmaktadırlar (Coşkun, 2017).

Baskıcı anne baba tutumunda çocuğa verilen ceza şiddet şeklinde nitelendirilen tutumlar olabilirken, alay etme, koşullar sunma ve hakaret gibi sözel şiddet olarak da görülebilmektedir. Öte yandan bu tutum türünde çocuğun cezalandırılması amacı ile sevdiği bir şeyden yoksun bırakılması da görülebilir (Korap, 2013).

Ailelerin bu tutumu benimsemelerinin sebepleri düşünüldüğünde ebeveynler arasında bulunan iletişim sorunları, saygı ve sevgi eksikliği ve yalnızlık yaşamak gibi durumların bu tutumda olmanın sebepleri arasında bulunabileceği görülmektedir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin kendi geçmişlerinde aile ortamında yaşadıkları deneyimler ve ailenin tutumu da belirleyici olmaktadır. Geçmiş dönemlerinde anne babaları tarafından sert ve aşırı kuralcı yetiştirilen ebeveynlerin aynı tutumu sergileme olasılıkları bulunmaktadır (Yücel, 2013).

Baskıcı-otoriter tutum sergileyen anne ve abaların çocuklarında özgüven eksikliği, düşüncelerini ifade edememe, duygularını paylaşmama, suskunluk ve içine kapanma gibi davranışlar gözlemlenmektedir. Ancak toplumsak yaşam dışında yalnız kaldıkları durumda saldırgan ve acımasız tutum sergileyebilmektedirler (Pektaş Selami, 2016).

2.2.3. Aşırı koruyucu anne baba tutumu

Aşırı koruyucu anne-baba tutumunu benimseyen ebeveynlerin en belirgin özelliği çocuklarını dış dünyadan tümüyle soyutlamaları ve çocuklarına hayal ürünü ir dünya

kurmalarıdır. Kuracakları bu dünya aşırı koruyucu ebeveynler için tüm olumsuz durumlardan temizlenmiş gerçek dışı bir dünyadır (Dortluoğlu, 2009).

Öte yandan bu tutumu sergileyen ebeveynler çocuđun sorumluluđu olan her Őeyde kendi sorumlulukları gibi davranmaktadır. Bunun sebebi çocuđun sorumluluklarını yerine getiremeyeceđi dűŐuncesi ya da bu sorumluluđu yerine getirmesi için yeterince büyümediđi dűŐuncesidir (CoŐkun, 2017).

Çocuđun yemeğini kendi yiyebilecek kadar geliŐmiŐ olmasına rağmen, çocuğa anne ya da babanın yemek yedirmesi bu konuya verilebilecek örnekler arasındadır. Çocuk tarafından dűŐünülecek ulaŐılacak durumlarda dahi olanak tanımadan çocuğa söyleyerek yaptırmayı tercih ederler. AŐırı korumacı anne ve babalar çocuklarına öz saygılarını azaltacak davranıŐlar sergilerler (Turan, 2017).

Normal sınırlar içinde çocuk mutlaka korunmalıdır fakat çocuğun korunmasında aŐırıya kağan davranış ve tutumlar sergilenmemelidir. Nitekim çocuğun korunmasına yönelik tutumlar aŐırıya kağarsa bu davranışlar çocuğun özgürlük alanına saldırı niteliği kazanacak ve onun özgürlüğünü sınırlandıracaktır. Çocuk tarafından verilmesi gereken kararlar söz konusu olduğunda çocuğa söz hakkı tanımayan anne ve babalar çocuğun pek çok Şeyden yoksun kalmasına sebep olmaktadır (Korap, 2013).

Çocuđun kendiyile ilgili konularda dűŐüncelerini dile getirememesi kendini başarabilecek olsa dahi başaramayacađını dűŐündüđu sorumluluklar arasında bulmaktadır. Bu durum çocukta bazı davranıŐ sorunlarına veya olumsuz kiŐilik özellikleri geliŐtirmesine sebep olabilmektedir (Pekyürek, 2018).

AŐırı korumacı ebeveynlere sahip çocukların özgüven ve benlik saygılarında eksiklik yaŐama, baŐkalarına bağımlılık geliŐtirme, yalnızlıktan tedirgin olma gibi sorunlar yaŐamaları muhtemeldir. Genel olarak bu çocukların toplumsal hayat içinde aktif olmadıkları ve dűŐüncelerini ifade edemedikleri görölmektedir. AŐırı korumacı ebeveyn tutumu ile yetiŐen çocuklar genelde baŐka kiŐilerin dűŐüncelerini daha çok önemsemekte ve bağımsız hareket edememektedir. Öte yandan bu çocuklara becerilerini geliŐtirebilecekleri olanaklar tanınmadığından yeteneklerinin geliŐmediđi veya az geliŐtiđini görmek mümkündür (Ersoy, 2013).

Aşırı korumacı ebeveynlere sahip olan çocuklar genelde başkaları olmadan yaşamlarını sürdürmekte güçlük yaşayabilmektedir. Sürekli olarak aileleri ya da başka kişiler tarafından yönlendirilme ihtiyacı hissederler (Okuyucu, 2017).

Öte yandan aşırı korumacı tutum çocukların ilerleyen yaşlarda istediklerini konuşmak yerine ağlayarak yaptırma eğiliminde olmalarına neden olabilmektedir. Bu tutumla büyüyen çocukların devamlı kendi söylediklerinin olmasını istediğini gözlemlemek mümkündür (Erginbay, 2014).

Çocuklar dışında aşırı korumacı tutum anne ve babalara da pek çok açıdan zarar vermektedir. Aşırı koruma içgüdüğü ile çocuğun bütün sorumluluklarını üzerine alan ebeveynler kendilerine zaman ayırmalarına engel olan bir durumdur. Aynı zamanda devamlı çocuklarının güvende olmadığına inanan anne ve babalar bunun alışkanlığa dönüşmesine ve bu durumun ruhsal sağlıklarına zarar verecek boyuta gelmesine sebep olabilmektedir. Aşırı korumacı tutum sergileyen ebeveynler yaşadıkları stres ve kaygı sebebiyle günlük yaşamlarını devam ettiremez hale gelebilirler (Korap, 2013).

Bu tutumun sebepleri arasında ebeveynlerin tek çocuğa sahip olması, ebeveynler arasındaki iletişim problemleri veya kendi geçmişlerinde maruz kaldıkları olumsuz ebeveyn tutumlarının bu duruma sebep olabilmektedir. Yalnızlık çeken kimi anneler bu yalnızlık duygusu ile başa çıkabilmek için bir savunma mekanizması geliştirerek çocuğuna karşı aşırı korumacı tutum sergileyebilmektedir (Erginbay, 2014).

Gençtan'a göre aşırı korumacı tutumun başka bir sebebi, anne ve babaların bilinçaltında çocukla ilişkili duyduğu suçluluk hissidir ve ebeveynler bu durumu dışa vurmamaktadır (Yücel, 2013).

2.2.4. İlgisiz anne baba tutumu

İlgisiz ebeveyn tutumunda çocuğun maddi ve manevi bütün ihtiyaçlarına karşı duyarsızlık ve etkisizlik söz konusudur. Bu tutumu sergileyen ebeveynler genel olarak çocuğa ilgi göstermemekte ve onu görmezden gelmektedir. İlgisiz anne-baba tutumunda kuralların olmadığı gibi sevgi ve ilgide bulunmamaktadır. Çocuk tamamen kendi haline bırakılmıştır ve çocuğa karşı sevgisizlik söz konusudur (Özzorlu ve İnan, 2019).

İlgisiz ebeveyn tutumu sergileyen anne ve babalar çocukları ile zaman geçirmez, onla ilişkili konularda ihmalkâr davranış sergiler. Bu ebeveynler çocukları ile ilgilenmek yerine

kendilerine zaman ayırırlar veya dışarı ile ilgilenirler. Çocuğun hissettikleri ve düşündükleri onlar için önem taşımamaktadır. Genel olarak çocuklarının ilgi alanlarının ne olduğunun ya da nelerden hoşlanmadıklarının farkında değildirler (Yücel, 2013).

İlgisiz ebeveyn tutumu sergileyen bireylerin kontrol mekanizmalarının zayıf olduğu dikkat çekmektedir. Bu ebeveynlerin çocuğu yönlendirme, çocuğa rehberlik etme, sınır koyma gibi özellikleri bulunmamaktadır. Ebeveynleri tarafından sevgileri gösterilmeden büyütülen çocuklar genel olarak duygusal yoksunluk yaşamakta ve bu yoksunluğu farklı biçimlerde aramakta veya başkalarında bulmaya çalışmaktadır. Bu durum kimi zaman tehlike yaratan olaylar ile sonuçlanabilmektedir. Doğal olarak bu tutumla büyüyen çocukların madde kullanmaya eğilimlerinin daha fazla olması ve kötü alışkanlık edinme gibi sorunlar yaşamaktadır (Pektaş Selami, 2016).

Öte yandan bu tutuma maruz kalan çocuk, ileride sevgi yoksunluğundan dolayı sinirli, şiddet eğilimi olan bir birey olabilmektedir. Sevgi verilmeden büyütülen bu çocuklar ileriki yaşamlarında sevgilerini gösterme ve sağlıklı iletişim kurma konusunda zorluk çekmektedir. Merhamet duyguları gelişmeyen bu çocuklar aynı zamanda ileriki yaşlarında özgüven eksikliği yaşamakta ve kimi zaman bunu belli etmemek adına karşıt tepki oluşturabilmektedir (Dervişoğlu, 2017).

2.2.5. Tutarsız ve kararsız anne baba tutumu

Ebeveynler tarafından üzerinde durulması gereken en önemli faktörler arasında planlı olma, tutarlılık ve düzen gelmektedir. Tüm kararların ve kuralların isabetli alınması ve uygulanması gerekmektedir (Şahin, 2018).

Tutarsız ve kararsız ebeveyn tutumunda, aile ve çocuk arasındaki iletişim az ve düzensizdir. Düşünce ve fikirlerin paylaşılmadığı, dengesiz davranış şekillerinin olduğu ebeveyn tutumudur (Pektaş Selami, 2016).

Tutarsız ve kararsız anne baba tutumu sergileyen ebeveynlerin herhangi bir durum karşısında farklı günlerde farklı kurallar koyduğu, koyulan kuralların devamlı değişebilir özellikte ve dengesiz olduğu görülmektedir. Çocuğun sevdiği oyuncağı ertesi gün almak için söz veren fakat bir sonraki gün böyle bir söz vermediğini söyleyen ebeveynler bu konuya örnek gösterilebilir. Bu örneğe benzer şekilde çocuğun yaptığı bir davranışın bir gün onaylanarak tebrik edildiği fakat sonrasında öfke ile karşılık bulduğu çelişkili tutumlar da bu

konuya örnektir. Genel olarak zayıf ebeveynlerin bireysel olarak yaşadıkları psikolojik sorunları çocuğa yansıtması ile ortaya çıkmaktadır (Pekyürek, 2018).

Tutarsız ve kararsız tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları yaptıkları bir davranış karşısında farklı zamanlarda farklı tepkiler ile karşılaştıklarından konuya ilişkin nasıl davranmaları gerektiği konusunda kafa karışıklığı yaşarlar. Bu durum onların davranış şekillerinden doğru ve yanlış olanı ayıramamalarına neden olmaktadır. Öte yandan bu tutum ile büyüye çocuklarda sürekli ağlayarak isteklerini dile getirme, öfke ve isyan gibi davranışların gelişmesi muhtemeldir.

Öte yandan ebeveynler çocuğa farklı biçimlerde davranıyorsa, ebeveynler arasında bir tutarlılık söz konusu değilse bu noktada yine tutarsız ve kararsız tutumdan bahsedilmektedir. Örneğin annenin baskıcı ve otoriter tutum sergilemesine karşın babanın aşırı hoşgörülü tutum sergilemesi çocuğa ilişkin konularda tutarlılığı yok edecektir. Bu ortaya çıkan tutarsız durum çocuğunda dengesini bozacak ve çocuk nasıl davranması gerektiğine ilişkin bir karar veremeyecektir. Hangi ebeveyni kendi düşüncesine daha yakın ise onun tarafında olacak ve diğer ebeveyne öfke, kızgınlık gibi duygular geliştirecektir. Daha ileri giderek kendi düşüncesinden uzak olan ebeveyninin kendini sevmediği düşüncesine kapılacaktır. Bu sebeple ebeveynler arasındaki tutumun da kendi içinde tutarlı olması gerekmektedir. Aralarında tutarsızlık bulunan ebeveynlerin çocukları ilerleyen yaşlarında karşılaştıkları insanlara güvenme konusunda zorluk yaşayabilmektedir. Diğer insanları kendi için tehdit olarak görebilmekte ve devamlı tetikte olabilmektedir (Şahin, 2018).

Tutarsız ve kararsız ebeveyn tutumlarının sebepleri düşünüldüğünde, eşlerin kültürel farklılıkları, eğitim seviyeleri veya ekonomik durumlarının buna sebep olabileceği söylenebilir. Kültürel açıdan farklı ortamlarda büyüyen yetişkinlerin çocuk büyütme konusunda da fikirlerinin farklı olması olağandır. Kimi kültürlerde çocuğun arkadaşlarıyla beraber dışarda vakit geçirmesi gayet normalken kimi kültürlerde ise normal kabul edilmemektedir. Ekonomik durumları farklı anne ve babalar arasında da bu tutarsızlıkların yaşanması normal olabilmektedir. Ekonomik durumu daha yüksek olan ebeveyn çocuğunun özel okulda öğrenim görmesi gerektiğini savunurken diğer ebeveyn buna karşı çıkabilmektedir. Bu noktada önem taşıyan düşünce ayrılıklarını ve bunların neden olduğu tartışmaları çocuğun olduğu ortamda yapmamaktır (Yücel, 2013).

2.3. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Demografik Faktörler

Ebeveyn tutumları genel olarak içinde yaşanan gelenek, kültür ve geçmişten doğan etmenlerden etkilenmektedir. Bunun yanı sıra ebeveyn tutumları üzerinde etkili olan pek çok faktör bulunmaktadır. Çocuğun yetiştirilme biçiminde ailenin içinde olduğu ekosistem de etkili olmaktadır. Ailenin doğrudan veya dolaylı biçimde etkilendiği pek çok etmen çocuğun yetiştirilmesinde gösterilen davranış ve tutumları meydana getirmektedir (Adana ve Kutlu, 2009).

Geçmişteki gelenek, görenek ve kültür yapısı kadar içinde bulunulan dönem ve dönemin koşulları da ebeveyn tutumlarının şekillenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Toplumsal yapının, yaşam koşullarının ve imkânların değişimi ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişkide rollerin ve sorumlulukların da değişimine neden olmaktadır (Kıray, 2018).

Öte yandan ebeveynlerin geçmişlerinde yaşadıkları aile ortamı, deneyimleri ya da anne babalarının onlara karşı sergiledikleri tutum da onların kendi çocuklarına gösterecekleri tutumu etkilemektedir. Geçmiş aile yaşantısında olumsuz olaylarla ve şiddetle karşılaşan ebeveynler gelecekte kendi çocuklarına karşı olumsuz tutum sergileyebilmektedir (Koç, 2019).

Genellikle ebeveyn tutumlarının etkilendiği faktörler aşağıda sıralanmıştır:

- Ailenin gelir seviyesi
- Ebeveynlerin eğitim seviyesi
- Annenin çalışma durumu
- Ebeveynlerin evlilik durumu
- Çocuğun yaş, cinsiyet ve doğum sırası
- Anne ve babanın kendi çocukluk dönemine ilişkin deneyimleri
- Toplumsal ve kültürel açıdan çocuk yetiştirmeye bakış açıları
- Ebeveynlerin hazır bulunurlukları
- Ebeveynlerin ikili ilişkileri

- Ebeveynlerin çocuğa ilişkin görüşleri
- Çocuğun tavır ve mizacı (Korap, 2013).

2.3.1. Ailenin sosyoekonomik durumu

Ailenin sahip olduğu ekonomik imkânlar ile ebeveyn tutumları pek çok açıdan ilişki içindedir. Araştırmalar incelendiğinde ekonomik seviyeleri birbirine yakın veya aynı olan ebeveynlerin birbirleri ile benzerlik gösteren anne baba tutumu sergilemeleri mümkündür. Aynı zamanda;

- Geliri alt düzeyde olan ailelerde baskıcı-otoriter tutumun
- Geliri orta düzeyde olan ailelerde aşırı hoşgörülü-çocuk merkezli tutum
- Geliri üst düzeyde olan ailelerde ise yoğunlukla sağlam ilişkinin kurulmasına karşın hayatlarının içinde olma beklentisi taşıyan tutumun daha fazla sergilendiği görülmektedir (Erginbay, 2014).

Başka bir araştırmaya göre otoriter tutumun ekonomik durumu üst seviyede olan ailelere göre ekonomik durumu alt düzeyde olan ailelerde daha fazla görüldüğü gözlemlenmiştir. Gelir düzeyi yüksek olan ebeveynler, çocuğun beceri ve yeteneklerini geliştirmeye daha fazla imkân tanımakta ve çocuğu gerekli aşamalarda yönlendirmektedir. Öte yandan özgür bırakılması gereken durumlarda da bu olanağı sağlamaktadır (Şahin, 2018).

Ekonomik durumu orta seviyede olan anne babalar çocuklarını daha iyi yerlere getirebilmek için çocuklarından fazla beklenti içinde olabilirler. Çocuklarının maddi imkânları daha yüksek meslekler seçmelerini arzu ederler. Çocuğun karar aşamasında yönetici pozisyonunda bulunabilirler (Gürkaya, 2018).

Gelir düzeyi düşük seviyede olan ebeveynler genel olarak baskıcı ve otoriter tutum sergilemektedir. Genel olarak emir vererek ve ceza-ödül yönteminden faydalanarak çocuklarını yetiştirirler. Çocuklarının toplum kurallarına uyumlu olması gerektiğini savunurlar (Koç, 2019).

2.3.2. Anne babanın eğitim düzeyi

Anne ve babanın eğitim düzeyi, çocuğun yetiştirilmesinde önem taşımaktadır. Eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynler, eğitim seviyesi düşük olan ebeveynlere göre çocukları ile

daha sağlıklı ilişki kurabilmektedir. Bunun yanı sıra eğitim seviyesinin yüksek olduğu ailelerde demokratik ve güven veren ebeveyn tutumu daha çok görülürken, eğitim düzeyi düşük ailelerde baskıcı ve otoriter tutum daha sık görülmektedir (Serin vd., 2010).

Ebeveynlerin bilinçli olma durumu, çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin bilgileri çocuğa gösterilecek davranışlarda etkilidir. Eğitimli ve bilinçli bir aile çocuğun fikir, duygu ve düşüncelerine önem vermesi gerektiğini bilmektedir (Erginbay, 2014).

Çocuğun söyleneni yapmasını sağlamak için baskıcı, aşırı korumacı, emreden, itaat bekleyen davranış ve tutumlar genel olarak eğitim seviyesi düşük ailelerde görülmektedir. Bu ailelerde çocuk tarafından istenilen yapılmadığında şiddet içeren davranışlar ve öfke devreye girmektedir (Şahin, 2018). Ancak ailenin eğitim düzeyi arttıkça bu davranış ve tutumlar yerini daha kaliteli bir iletişime bırakmakta, birbirlerini dinleyen, birbirlerinin düşünce ve fikirlerine saygı gösteren demokratik ve güven verici ebeveyn tutumu ortaya çıkacaktır (Korap, 2013).

2.3.3. Annenin çalışma durumu

Ebeveyn tutumlarının biçimlenmesinde önem yaşayan bir diğer faktör annenin çalışma hayatında bulunup bulunmadığıdır. Annenin çalışma durumu çocuğun gelişim, yetişim veya bakımına ilişkin soruları da beraberinde getirmektedir.

Konuya ilişkin değerlendirilen araştırmalar neticesinde aşağıdaki yargılara ulaşılmıştır;

- Annenin çalışma hayatında bulunduğu ailelerde annenin çalışma hayatında bulunmadığı ailelere göre demokratik ve güven verici tutumun daha fazla görüldüğü gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebinin, annenin iş yaşamında olmasıyla daha farkındalıklı davranışlar sergilemesi olduğu düşünülebilir (Erginbay, 2014).

- Bununla beraber annenin çalıştığı işten memnun olmaması, yoğunluğu fazla işte çalışması, evine zaman ayıramaması gibi iş faktörleri çocuk ile annenin çalıştığı zamanda kimin meşgul olacağı, bakımında kimin yardım edeceği gibi konular sorun yaratabilmektedir. Öte yandan annenin olumsuz şartlarda çalışmasıyla ve üzerine pek çok sorumluluğun yüklenmesi ile anne-çocuk arasındaki iletişim zedelenebilmektedir. Anne ve çocuk arasındaki iletişimin korunmasına yönelik ebeveynler çocuklarına gerektiğinden fazla tolerans gösteren veya özgürlük veren tutumlar sergileyebilmektedir (Şahin, 2018).

- Hoffman tarafından 1979 yılında gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan yargılardan bir diğeri çalışan annelerin çalışmayan annelere göre çocukları ile daha kaliteli zaman geirdiğidir. Bunun sebebi çalışan annenin işten döndüğünde zamanının kısıtlı olduğunun farkında olması ve çocuğuna karşı sorumluluk ve görevlerini gerçekleştirme vicdanı ile hareket etmesidir (Turan, 2017).

2.3.4. Anne babanın evlilik durumu

Ebeveynlerin çocukları ile sağlıklı bir ilişki kurabilmesi ve doğru ebeveyn tutumunu benimseyebilmelerinin gerekliliklerinden biri kendi aralarında sağlıklı ilişkilerinin olmasıdır. Anne baba arasındaki iletişim problemleri, düşünce ayrılıkları ya da tartışmalar çocuklarına karşı tutumlarına da önemli ölçüde yansımaktadır. Ebeveynlerin kendi yaşamlarındaki problemlerin sebep olduğu huzursuzluk çocuğa karşı gösterecekleri tolerans düzeyini de düşürebilir. Ebeveynlerin arasında problemlerin ve gerginliklerin olması ve anne baba tutumunun bu şartlar altında şekillenmesi çocuğun sosyal ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Bu şekilde ebeveynleri arasında problem olan ve ailelerde yaşayan çocukların şiddete meyilli, sinirli, ürkek, merhametsiz ve kendine güveni olmayan özelliklerinin görülmesi muhtemeldir (Korap, 2013).

Bu durumun aksine evlilik içinde olumlu iletişim kurabilen, güven veren bir ilişki içinde bulunan ebeveynler çocuğa karşı daha demokratik ve güven veren tutum içinde olmaktadır. Bu ebeveynler çocuklarını belirli kurallar çerçevesinde destekler ve çocuğa gerektiği alanlarda imkânlar tanır. Bu ebeveynlerin çocuk ile iletişimi kuvvetlidir ve ebeveyn çocuk arasındaki ilişki sağlam bir iletişim temelinde şekillenmiştir (Turan, 2017).

Öte yandan evliliği bitmiş ailelerde, ebeveynlerden birinin aile içinde bulunmaması veya çocuğun bakımının tek ebeveyn tarafından karşılanması çocuğa sergilenen tutum üzerinde etkilidir. Yapılan çalışmalara göre özellikle annesi ile aynı ortam içinde yetişmeyen çocukların ilerleyen yaşlarında kötü alışkanlıklar geliştirme olasılığı daha yüksektir. Bahsedilen alışkanlıklar içinde okul başarısızlığı, saldırgan davranışlar gösterme, öfke kontrolü sorunu ve genel olarak suçta meyilli olma bulunmaktadır (Turan, 2017).

2.3.5. Çocuğun cinsiyeti, yaşı ve doğum sırası

Anne ve babalar daha çocuk sahibi olmadan kendi arzuları doğrultusunda hayal kurmaya başlarlar. Bu hayallerden biri de doğacak çocuğun cinsiyetiyle ilgili olabilmektedir. Bu şekilde hayal kurarak sonucun bekledikleri yönde olmadığında ebeveynlerde hayal

kırıklığı yaratabilir ve bu durum çocuğuna karşı gösterilecek tutumu da etkileyebilir (Korap, 2013).

Bununla beraber kimi araştırmalar annelerin erkek çocuğa karşı daha olumlu tutum sergilediklerini ortaya koymuştur. Erkeklerin daha toleranslı ve özgür olarak aşırı hoşgörölü tutumla, kızların ise daha çok otoriter tutumla büyütölüğü gözlemlenmiştir (Gürkaya, 2018).

Bir başka ebeveyn tutumunu etkileyen faktör çocuğun içinde bulunduğu yaş dönemidir. Erken çocukluk dönemi ve ergenlik çağındaki çocukların davranış ve uğraşları tamamen farklıdır. Bunun yanı sıra aile içindeki en büyük çocukla en küçük çocuğa gösterilen davranışlar arasında farklılık bulunmaktadır. Genel olarak yaşı büyük olan çocuğun aile içindeki sorumluluğu ve ailenin çocuktan beklentisi daha fazladır. Aileler genel olarak ilk çocukları olduğunda hem acemi hem de daha heyecanlı olduklarından baskıcı tutum sergileyebilmektedirler. Ebeveynler tarafından yaşı büyük olan çocuğa uygulanan bu baskıcı tutum diğer çocuklarda yerini daha hoşgörölü, güven verici ve destekleyici tutuma bırakabilir. Bu davranış ve tutumlar çocukların kişisel özelliklerinin oluşması konusunda etki sahibidir (Gürol Işık, 2016).

2.4. Anne Baba Tutumlarının Çocuk Üzerine Etkileri

Ebeveynlerin büyük bölümü, anne baba olmayı mutlu eden ve eğlenceli bir deneyim olarak nitelirmektedir. Ancak ebeveynlik gençlik veya orta yetişkinlikte birçok duygusal, düşünsel, sosyal ve fiziksel rolü de beraberinde getirmektedir. Ebeveyn olmak, bir insanın düzenli şekilde yıllarca bakımı, korunması, beslenmesi gibi yükümlölüklerin alınmasını ve devam ettirilmesini gerektiren, zaman ve enerji bakımından bireyleri zorlayan bir süreç olabilmektedir (Elibol, Mağden ve Alpar 2007).

Doğum ile beraber başlayan ebeveyn ve çocuk ilişkisi üstüne gerçekleştirilen çalışmaların pek çoğunda, özellikle anneyle çocuğun etkileşimi ile çocuğun gelişimi arasında anlamlı ilişkinin olduğu ifade edilmiştir. Hem ebeveyn hem de çocuk anne-baba ve çocuk etkileşiminin niteliğini oluşturmaktadır (Diken, Topbaş ve Diken 2009). Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin tutumları üzerinde etkili olan pek çok etmen söz konusudur. Bu etmenler genel olarak ailenin ekonomik durumu, ebeveynlerin kendini yetiştirmişlik düzeyleri, çocuk gelişimine yönelik bilgi seviyeleri ve çocuğun mizacı olarak sınıflandırılmaktadır (Özyürek 2004).

Ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişkide sürekli ebeveynlerin çocuk üstündeki etkisine değinilmektedir. Fakat çocuğun doğumu ile ebeveynler de değişim göstermektedir. Çocuğun dünyaya geldiği aile ortamı, onun gelişimine yön veren önemli unsurlardan biridir. Doğumu takip eden ilk senelerde çocuk tarafından kalıtım ile gelen özelliklerin ne ölçüde gelişim göstereceği ve sonraki yaşantısı üstünde nasıl etkisi olacağı ailenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliği belirlemektedir. Aynı zamanda bu durum çocuğa sunulan aile ortamı, aile içindeki iletişim, çocuk yetiştirilmesi konusunda sahip olunan bilgi, beceri ve tutuma, çocuğa sağlanan tecrübe ve imkânlarla göre değişim göstermektedir (Arabacı 2011).

Kişilik özelliklerinin temeli olan okul öncesi çağda çocuğun hayatındaki en etki sahibi toplumsallaşma kurumu aile ortamıdır. Okul öncesi süreçte çocukların kişilik gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi anne tarafından sergilenen tutumla yakından ilişkilidir (Öztürk ve Şanlı 2007). Tatlılıoğlu (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, okul öncesi süreçte ebeveyn tutumlarının çocuğun kişilik gelişimi üstündeki etkisi değerlendirilmiştir. Bu amaçla, konuya ilişkin yayımlanan eserler ve gerçekleştirilen araştırmalar incelenmiş ve bir sonuç çıkarılmaya çalışılmış ve bu çerçeveden hareketle anne ve babalara öneriler sunulmuştur. Araştırma sonucu itibari ile iki temel esas üzerine yoğunlaşmıştır. Bunlardan ilki olan etkin dinleme ile çocuğun düşüncelerini ifade etmesini sağlamak, çocuğu belirli davranışlara yönelten kilit etmenleri anlamak ve çözüm metodunu çocuğa buldurmak için yardım etmek olarak ifade edilmiştir. İkinci olarak çocukla nasıl iletişim kurulacağı, düşüncelerin ve isteklerin nasıl iletileceğini bilmek ve bununla uyumlu davranış sergilemenin önemi vurgulanmıştır.

Ebeveyn tutumlarının, çocuk üstünde dorudan ya da dolaylı etkilerinin olduğu bilinmektedir. Ebeveyn tutumları doğrudan çocuğun davranış ve gelişimini etkilemektedir. Dolaylı açıdan ise çocukta davranış problemleri yaratabilecek başka sorunları tetikleyebilmektedir. Bu sebeple ebeveyn tutumlarının çocuğun gelişimi üzerinde dolaylı ya da doğrudan etkili olduğu bilinmelidir (Gülay ve Önder 2011).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme yükümlülüğünü gerçekleştirmeleri, önemli ölçüde çocuğun yetiştirilmesindeki olumlu tutumların geliştirilmesine bağlıdır. Bu konuya ilişkin gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar, belirli ebeveyn tutumlarının çocuk davranışı üzerinde önemli etkilerinin olduğunu göstermektedir. Ebeveyn tutumları literatürde farklı sınıflamalara tabi tutulsa da demokratik, otoriter, ilgisiz, aşırı hoşgörülü, koruyucu ve tutarsız tutum olarak altı başlıkta toplanabilir (Özyürek 2004).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları farklı kaynaklarda farklı şekillerde sınıflandırılrsa da 1. Yayın olarak karşılaşılan anne baba tutumları ve bu tutumların çocuk üzerine etkileri aşağıda ele alınmıştır:

- Demokratik tutum; çocuğa koşulsuz sevgi ve saygının verildiği, gereksinimlerine karşı duyarlılığın olduğu, çocuğa rehberliğin önemli olduğu ebeveyn tutumunu ifade etmektedir. Çocuk yetiştirme konusunda en olumlu tutum demokratik ebeveyn tutumudur. Bu tutumda karşılıklı sevginin ve saygının önemi fazladır. Aile ortamında bireylerin birbirlerine karşı sorumluluk ve haklarının yanı sıra birtakım kuralların bulunduğu tutum türüdür. Demokratik ebeveyne sahip olan çocuklar aileleri tarafından şartsız kabul edilerek cesaretlendirildiği, özerkliğine saygı duyularak yetiştirildiği ve esnek kurallarla büyütüldükleri için kendine güvenen, kontrol mekanizması gelişmiş ve sosyal yeterliliği yüksek olmaktadır. Yine demokratik tutumla yetişen çocukların kaygı düzeyleri daha düşüktür ve daha az agresif davranışlar gösterirler (Özyürek 2004).

- Otoriter tutum; çocuk üzerinde devamlı biçimde denetimin ve baskının olduğu tutumu ifade etmektedir. Ebeveynler bu tutumda koyulan kurallara çocuğun sıkı sıkıya uymasını beklemektedir. Otoriter tutum cezanın ön planda olduğu ve davranışsal esnekliğin olmadığı bir tutum türüdür. Çocuğun hakları minimum düzeydedir ve bu sebeple çocuk sürekli yanlış yapma kaygısı ile mücadele etmektedir (Özyürek 2004). Otoriter ebeveynler çocuklarına karşı düşük duygusal sıcaklık gösterirler ve çocuk üstündeki kontrolleri yüksek seviyededir. Genel olarak otoriter tutum sergileyen ebeveynler, çocuğun gereksinimlerine karşı duyarsızdır, cezalandırma yöntemine sıklıkla başvururlar ve şefkatli davranış sergilemezler. Bu tutumla yetişen çocuk ve ergenler sosyal ve duygusal uyumsuzluk, özsaygının düşük olması ve öfke gibi olumsuzluklar yaşayabilmektedir (Erdoğan ve Uçukoğlu 2011). Ebeveynleri tarafından otoriter tutumla büyütülen çocukların hayatları anne ve babaları tarafından kontrol edilir, aile ortamı iletişim konusunda yetersizdir, bağımsızlık düşük düzeydedir. Bu tutuma maruz kalan çocuklar otoriteyi elinde bulduran ebeveynlerine itaat ederek bu durumla başa çıkmaya çalışmaktadır. Çünkü bu tutumla büyüyen çocuk için cezadan kurtulmanın çaresi boyun eğmektir. Bu tutumla büyüyen çocukların büyük çoğunluğu yetişkinliğe eriştiğinde otorite olana şartsız uyum sağlayan ve boyun eğen bireyler olmaktadır. Ebeveynleri tarafından sevilmediklerini düşünen bu çocuklar okul yaşamlarında ve içinde buldukları çevrede başkalarına zarar verebilen, saldırgan, ders başarısı düşük çocuklar olabilmektedir. Bu tutum ile büyüyen erken çocuklarının genel olarak agresif ve

isyankar oldukları kız çocuklarının ise, bağımlı ve pasif oldukları gözlemlenmektedir (Yavuzer 2001). Bu tutumun bulunduğu aile ortamında ceza, yargılama ve eleştiri ön planda, sağlıklı iletişim, yakınlık, şefkat ve sevgi geri planda olduğu için çocuk sevilmediği, değer görmediği düşüncesine kapılmaktadır. Bu sebeple ebeveynlerine göstermek istediği olduğu olumsuz davranışları diğer bireylere yansıtma yolunu tercih etmektedir (Gülay ve Önder 2011)

- Serbest (İlgisiz) tutum; çocuğun sayısız hakkının olduğu tutum türünü ifade etmektedir. Çocuk tarafından yapılan davranışlara herhangi bir sınır koyulmaz, kurallara çocuk tarafından uyulmaz. Çocuğun ebeveynlerinden çekinmesi bir yana bu tutumun olduğu aile ortamında ebeveynler çocuktan çekinmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse bu tutumun merkezinde çocuk bulunmaktadır. bu tutumla yetişen çocuklar ebeveynleri tarafından rehberlik edilmediği ve anne babalarını herhangi bir kısıtlamaları olmadığından ileriki yaşlarında daha agresif, saldırgan, ben merkezli, isyankar ve düşüncesiz olabilmektedir (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011). Bu tutumda olan ebeveynler, çocuk tarafından istenen şeylere hiç sınırlama ve denetim getirmemektedir. İlgisiz ebeveynler çocuklarını büyük ölçüde ihmal eden, onlarla ilgilenmeyen ve ihtiyaçlarına cevap vermeyen anne ve babalardır. Bu durum çocukta agresif davranışlar sergileme problemlerini ortaya çıkarabilir. Sevginin olmadığı aile ortamında yetişen çocuk için önemi olan çevre tarafından biraz sevilme, şefkat görmek ve kabul edilmektir. İleriki yaşlarda ev ortamında alamadıkları sevgiyi dış çevrelerinde aramaya başlayan çocuklar aileden uzaklaşma davranışına girecektir (Bozaslan ve Kaya, 2011).

- Aşırı hoşgörölü tutum; anne babanın hoşgörölde aşırılığa kaçtığı ve çocuğun her durumuna olumlu tepkiler vermelerini yansıtmaktadır. Aşırı hoşgörölde, çocuk neyin doğru, neyin yanlış olduğunu hiçbir zaman öğrenemez, hayatta hep itilen, anti-sosyal davranışları olan çocuk oluşur. Aşırı hoşgörölü bir tutum içinde büyüyen çocukların, özdenetimden yoksun, doyumsuz, kurallara uymada güçlük çeken, hep almaya alışmış ve dolayısıyla da paylaşma ve işbirliği yönünden yetersiz oldukları söylenebilir. Anne-baba tarafından abartılmış sevgi gösterisi ve çocukla aralarında sağlıklı bir iletişimin olmamasından dolayı çocuk doyumsuz bir birey haline gelir. Yetişkin olduklarında da toplumun vermediği hakları kendilerine tanımaya kalkışır. Bu tür çocuklar okuldaki kurallar karşısında hayal kırıklığına uğrarlar ve kolay uyum sağlayamazlar (Özyürek, 2004). Bu tutum içinde yetişen çocuklar kendilerini güvensiz hissetmekte, benmerkezci, asi ve saldırgan davranışlar sergilemekte, başkalarıyla işbirliği yapamadıkları için sosyal ilişkilerde başarısız olmaktadır. Neyin

doğru, neyin yanlış olduğu öğretilse bile, uygulama ve denetleme düzensiz olduğundan, davranışlara sınır çekilmediğinden, verilen cezalar çok yetersiz kalmakta ve çocuk doğru davranışı kazanamamakta, aileden ayrılıp sosyal hayatın içine girdiklerinde gereğince hazırlanamadıkları için çoğunluğa uyamamakta, beceriksiz ve çekingen davranmaktadırlar (Taner Derman ve Başal, 2013).

- Koruyucu tutum; anne babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelmektedir. Bunun sonucu olarak çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan ve duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Bu bağımlılık, çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruma duygusunu eşinden bekleyebilir. Aşırı ilgi ve düşkünlük, çocuğun kendisiyle ilgilenilmesine, yaşam savaşından kaçmasına ve onu koruyanlar olmadığında kendini açıkta ve yalnız hissetmesine neden olacaktır. Anne-babaların, özellikle kız çocuklarına karşı daha koruyucu bir tutum içinde olmaları, çocukların kendilerini savunmalarını bile etkileyebilmektedir (Yavuzer, 2001). Sınırlayıcı ve aşırı koruyucu ana-baba tarzı, çocuğun bağımsızlık ve özerklik geliştirmesine engel olmakta ve yeteneklerini kısıtlamaktadır (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011). Bu tutuma sahip ailede yetişen çocuklar, kendi yaşamlarındaki olaylardan başkalarını sorumlu tutmaktadırlar. Bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca sürebilmekte ve aynı koruyucu tutumu gelecekte eşinden de bekleyebilmektedir. Evde aşırı bir koruma ve yardım ortamı içinde yetişen çocuk, ev dışında, bu özenden yoksun olduğu bir çevrede çekingen, mutsuz ve beceriksiz olabilmektedir. Aşırı koruyucu anne-baba davranışları, çocuklarda okul fobisinin ortaya çıkmasına, gece altını ıslatmalara, içine kapanmaya ve utangaçlık görülebilmesine neden olmaktadır (Taner Derman ve Başal, 2013).

- Tutarsız tutum; anne-babanın tutumlarındaki kararsızlığı yansıtmaktadır. Çocuklarına sertleşme gösterebilirler de kararsız davrandıklarından çocuklarını fazla etkileyemezler. Tutumları aşırı hoşgörü ile sertleşme arasında gidip gelir. Tutarsızlık anne ve babanın ayrı ayrı her gün değişmesi olabildiği gibi, anne ve babanın birbirine çok aykırı ceza ve eğitim davranışlarının çatışması şeklinde de olabilir (Özdiñç ve Spock, 2000). Anne-babaların isteklerinde ve kontrol metotlarında tutarsız olmaları, çocuk için duygusal bir tahrip yaratır. Yetişkinin çocuğa yalan söylememeyi öğretmesine rağmen, başkasına küçük bir yalan söylemesiyle çocuğun akli karışmaktadır. Çocuk bu durumla kendi egosunu korumak için söylediği yalan arasındaki farkı anlayamamaktadır (Zembat ve Unutkan, 2001). Anne-baba,

aynı davranışlara farklı zamanlarda farklı tepkiler gösterdiğinde çocuk doğru olanı bulmak için bocalayabilir, zamanla iyi ve kötüyü ayırt edemez duruma düşebilir (Keser, 2000).

Çocuğun annesi onun doğumundan itibaren bakımı, eğitimi ve sağlığı gibi sorumlulukların en büyük kısmını yürüten kişidir (Alisinanoğlu, 2003). Boldwin (1995) otoriter davranışlar sergileyen anne babaların çocukları ile demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarını inceledikleri araştırma sonucunda demokratik tutumun egemen olduğunu saptamıştır. Bunun yanı sıra aile ortamında yetişen çocukların olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğu, otoriter tutumun egemen olduğu ailelerde yetişen çocukların çok kararsız bir ruh hali içinde oldukları, yeni fikirler üretmedikleri, yeteneklerinin olmadığı, daha fazla korku ve endişe içinde oldukları saptanmıştır. Anne ve babaların demokratik tutumunun çocuğun kişilik gelişimi üzerinde oldukça olumlu bir etki yarattığı ve gelişim sürecini hızlandırıcı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011). Babalar ve annelerin doğaları gereği, çocuklarıyla ilgilenme ve bu ilgilerini gösterme tarzları birbirinden farklıdır. Bu farklılıklara rağmen, araştırmalar babalar ve annelerin çocuklarının zihinsel sağlığını, sosyal ilişkilerdeki başarılarını, akademik başarılarını ve ahlaki gelişimlerini eşit düzeyde ve şekilde etkilediklerini göstermiştir. Bu ilginin gösterilişindeki farklılıklara rağmen, anneler ve babalar çocukları üzerinde cinsiyet rol gelişimi gibi spesifik konular hariç etkileri eşittir (Bayraktar, 2011).

Türkiye’de ve yurt dışında yapılan çalışmalarda, annelerin çocuklarına yönelik sergiledikleri olumlu tutumun, çocukta olumlu davranışları geliştirdiği, sosyal yaşama daha kolay uyum sağlamasını desteklediği görülmektedir. Benzer şekilde olumsuz tutumlar da çocuklarda davranış sorunları oluşturabilmekte ve bu durum çocuğun sosyal yaşamına da yansımaktadır (Gülay ve Önder, 2011).

3. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ

3.1. Problem ve Problem Çözme

Toplumların ilerleyebilmesi için kişilerin problem çözme becerilerinin yüksek olması gerektiği ifade edilmektedir (Özyürek vd., 2018). Eğitimin her kademesinde problem ve problem çözme oldukça önemli beceriler olarak yer almaktadır (Türnüklü ve Yeşildere, 2005).

Problem, bazı durum ve olayların olması gerektiği hali ile mevcut hali arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır (Öğülmüş, 2006). Çetinkale (2006) ise problemi, kişinin amaçlarına ulaşmaya çalışırken karşılaştığı güçlükler olarak ifade etmektedir. Bingham (1971) ise problemi, bir kişinin istediği hedefe varmak amacıyla elde ettiği mevcut güçlerin karşısındaki engel durumu olarak ifade etmektedir. Benzer şekilde Montague ve diğerleri (2000) problemi, kişinin belirlediği hedeflere ulaşmaya çalışırken karşılaştığı zorluklarla çatışması olarak tanımlamaktadır. Eğer bir kişi bir amaca ulaşmak için çabalarken engellerle karşılaşıyorsa bu kişi için bir problem durumunun olduğu söylenebilir (Aksoy, 2003). Kalaycı (2006) problemlerin, bireysel ve toplumsal boyutta kişilerde rahatsızlık ve belirsizliklere neden olmasından dolayı bu gibi olay ve durumların problem olarak nitelendirildiğini söylemektedir. Bingham (1971) problemin, bilinen veya bilinmeyen farklı bileşenlerden oluştuğunu ifade ederek, kişiye rahatsızlık veren bu unsurların bilinmez olduğunu ifade etmektedir.

Farklı araştırmacılar problemlerin çözümünün, kişiden kişiye değişebileceğini ve birçok yoldan çözülebileceğini ifade etmektedir (Bingham, 1971). Bir durumun problem olarak algılanabilmesi için kişiye rahatsızlık vermesi gerekir, bu sebeple bir kişi için problem olan bir durum başka bir kişi için problem olarak görülmeyebilir (Bingham, 1971; Dağlı, 2004). Kesgin (2006), bireysel ve özgün problemlerde kişinin problemleri algılayış biçimlerinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Problemlerin çözümlerinin, türlerine ve biçimlerine göre değişeceği ifade edilmektedir (Kesgin, 2006). Bazı problemlerin mantık yoluyla çözülebileceği, bazı problemlerin çözümü için duygusal olgunluk gerektiği, bazı problemlerin ise olaylara farklı bir açıdan bakmayı gerektirdiği söylenmektedir (Bingham, 1971).

- Bingham (1971), temel olarak problemin 3 önemli özelliğinden bahsetmiştir:
- Kişinin aklında bir amaç vardır.

- Kişinin amacının önünde bir engel durumu mevcuttur.
- Kişi, amacına ulaşmaya motive eden içsel bir uyuşmazlık yaşamaktadır. Dağlı (2004) 'ya göre ise bir problemin temel özellikleri şu şekildedir:
- Kişi için problem bir güçlüktür.
- Kişi, problemi çözüme ihtiyacı hisseder.
- Kişi, bu problemle daha önce karşılaşmadığı için probleme dair herhangi bir planı yoktur.

Problem çözüme, öğrenilmesi ve geliştirilmesi gereken bir beceri olarak ifade edilmektedir (Bingham, 1971; Özyürek vd., 2018). Bedell ve Lennox (1997), problem çözüme, kişinin hedefine etkili şekilde ulaşabileceği yolu bulmasına yardımcı olabilecek süreç olarak tanımlamaktadır. Düzakın (2004) ise, problem çözüme becerisini, 'bir amacımız olduğunda, bu amaca nasıl ulaşacağımızı bilmediğimiz durumlarda yaptıklarımız" şeklinde tanımlanmaktadır. John Dewey (1910), problem çözüme sıralı aşamalardan oluşan bilinçli bir süreç olarak görmektedir. Dewey'den farklı olarak Thorndike (2000) de problem çözüme, hedeflenen amaç için çözüme götüren deneme-yanılma davranışları olarak açıklamaktadır.

Stevens (1998), problem çözüme, mevcut durumun istenilen başka bir duruma dönüştürülme süreci olarak tanımlamaktadır. Kneeland (2001) ise, problem çözüme, olması hedeflenen ile şu anki durum arasındaki farkın ortadan kaldırılma çabası olarak tanımlamaktadır. Heppner ve Krauskopf (1987) problem çözüme, bireyin kendisinden ve çevresinden kaynaklanan şartlara ve zorluklara uyum sağlayabilmesi için gereken olan bilişsel ve duyuşsal işlemler bütünü, davranışlar ve tepkiler olarak tanımlamaktadır. Başarılı ilerleyen bir problem çözüm sürecinde, problem çözen kişilerin tepkisel ve etkileşimsel davranışlarının harekete geçtiği bilinmektedir (Oğuz, 2012).

Problem çözüme, zaman, çaba, enerji ve alıştırma ister (Oğuz, 2012). Problem çözüme, birçok sürecin birlikte kullanılmasını gerektiren bir öğrenme biçimidir (Arı ve Seçer 2003). Güven (2000) ise problem çözüme, problemin zihinsel olarak tanımlanması ve anlamlandırılması olarak ifade etmektedir.

Problem çözüme becerisi, içinde yaşanılan çevreye uyum sağlanmasına yardım eder. Bu nedenle kişilerin, yaşadıkları çevreye uyum sağlayabilmeleri için problem çözüme becerisini

öğrenmeleri gerekmektedir (Senemoğlu, 2005). Stevens (1998) ise, problem çözmenin, yaşamın parçalarından biri olduğunu belirterek, problem çözme sürecinin de kendiliğinden ve kişinin kendini, fark etmeden problemi anlama, çözme gibi aşamaların içinde bulunduğunu ifade etmiştir.

Oğuz (2012), insanların problemler karşısında birbirinden farklı tepkileri olabileceğinden bahsetmektedir. Kişiler, problemi çözmek yerine görmezden gelebilir, problemin kendiliğinden yok olmasını ya da çözülmesini bekleyebilir, başkalarının o problemi çözmesini bekleyebilir ya da sorumluluğu başkalarına yıkabilir. Ancak birçok problem, problemi yaşayan kişi o problemi çözmedikçe, kendiliğinden çözülmeyecektir (Korkut, 2002). Bu nedenle, problemi yaşayan kişi problemi anlamalı ve çözmek için çabalamalıdır.

Problemler, bireyin kendisiyle ilgili bilgiler edinebileceği iyi bir fırsattır (Eskin, 2009). Oğuz (2012), problemle karşılaşan kişinin, problemi çözebilmek neler yapabileceğini görmesine fırsat sağladığını ve bu şekilde de kendisini tanıdığını ifade etmektedir. Ayrıca Oğuz (2012), kişinin problemlerle başa çıkabilmek için kendini geliştirme ihtiyacı duyduğunu da belirtmektedir. Ayrıca problemin kişiyi zorlaması, problem çözmeye ilişkin alternatiflerin yaratılmasına ve yaratıcı düşüncenin gelişmesine katkıda bulunur (Oğuz, 2012).

Nezu (2001)'ya göre; etkili problem çözme, günlük yaşamın olumsuz etkilerini azaltmada yardımcı olmaktadır. Etkili bir problem çözme becerisi, kişisel ve kişiler arası oluşan problemlerin kısıtlayıcı etkisini yok eder. Etkili bir problem çözme becerisi ayrıca kişinin yaşadığı duygusal stresin olumsuz etkisini azaltmada da önemli bir başa çıkma mekanizması olarak görev yapar. Yaşadıkları problemleri etkili şekilde çözüme kavuşturamayan kişilerin, problemlerini etkili bir şekilde çözebilen kişilere göre daha fazla güvensiz ve kaygılı oldukları görülmektedir. Ayrıca bu kişilerin kendi beklentilerini anlamada zorlandıkları ve daha fazla duygusal problem yaşadıkları da bilinmektedir (Heppner ve Anderson, 1985).

Problem çözme, sosyal bir süreç olarak kabul edilmektedir ve gelişimin tüm süreçleriyle bağlantılıdır (Pekdoğan, 2019). Düz (2016), problem çözmenin bütün gelişim alanlarının desteklenmesinde oldukça önemli bir role sahip olduğunu ifade etmektedir. Fisher (2005) problem çözmeyi, eleştirel ve yaratıcı düşünmenin uygulama biçimi olarak tanımlamaktadır. Gelbal (1991) da problemin niteliği ne olursa olsun, çözümü için zihinsel bir sürecin gerektiğini belirtmiştir.

İnsanlar eğitim sürecinde ve okullarda sürekli problemler karşılaşırlar, bu yüzden problem çözme becerisi kazanmak oldukça önemlidir (Çınar vd., 2009). Güney (2006), eğitimde problem çözmenin önemini vurgulayarak, problem çözmeyi kişinin karşılaştığı güçlükleri aşması olarak ifade etmektedir. Bu güçlükler aşıldığında ise öğrenme gerçekleşmiş olur. Çınar vd., (2009) de, problem çözümünü; bilişsel, davranışsal ve duyuşsal etkinliklerin bir arada bulunduğu karmaşık bir gelişim süreci olarak ifade etmektedir.

Problem çözme, öğrenmede temel ve önemli bir olgu olarak düşünülmektedir (Pekdoğan, 2019). Problem çözme sürecinin önemli bir öğrenme yöntemi olduğu ifade edilmektedir (Duman, 2009). Bunun yanı sıra John Dewey de problem çözmenin öğretim amacıyla kullanılması gerektiğini savunmaktadır (Sönmez, 2011).

Problem çözmeyi tanımlayan ve problem çözmenin önemine ilişkin yapılan açıklamalar, bu sürecin aşamalarla gerçekleştirildiğine işaret etmektedir. Bundan sonraki bölümde problem çözme aşamalarına yer verilmektedir.

3.2. Problem Çözme Aşamaları

Problem çözme kavramı, problemin tanımlanması, etkili çözüm yollarının bulunması, uygun çözüm yolunu seçme ve karar verme gibi süreçleri kapsar. Bunun yanı sıra, bir duruma farklı açılardan bakma, gereksinimi karşılama, zorlukların üstesinden gelme, çözümün önündeki engelleri kaldırmaya yönelik çabaları içeren bilişsel ve davranışsal süreçleri içermektedir (Şahin ve Ömeroğlu, 2015).

Problem çözme bilişsel ve sosyal bir beceri olarak ele alındığında, hayatın tüm aşamasında bulunmaktadır (Koray ve Azar, 2008). Problem çözme, yaşamın tüm dönemlerinde gerekli bir beceridir ve bu sebeple oldukça önemlidir (Bingham, 1971).

Eğitimde problem çözme kavramının kullanılması ve yapılaştırılması ilk kez John Dewey tarafından gerçekleştirilmiştir (Kesicioğlu ve Güven, 2014). Genel olarak problem çözme süreçleri için kullanılan modeller, John Dewey'in 1910'dan beri kullanılan modelinin problem çözme aşamalarının farklı etmenlerle birleştirilerek ve eklenerek değiştirilmiş biçimleridir (Sungur, 1992). Dewey'in problem çözme basamakları şu şekildedir (Tavlı, 2007):

1. Problemin Farkına Varma
2. Problemi Tanımlama ve Sınırlama
3. Problemin Çözümünü Sağlayacak Bilgi ve Bulguları Toplama
4. Problemin Çözümünü Sağlayacak Hipotezlerin Belirlenmesi
5. Problemin Çözümünü Sağlayacak En Uygun Hipotezin Seçilmesi
6. Problemin Çözülmesi ve Sonuca Ulaşılması

Bingham'a (1971) göre; problemler zorluk ve süre bakımından birbirinden farklıdır. Bazı problemlerin tek bir cevabı varken bazı problemlerin farklı türde cevapları olabilir.

Bingham, problem ile karşılaşan bir kişinin aşağıdaki problem çözme aşamalarını izlemesini önermiştir:

1. Problemin Tanımlanması: Bir problemi çözenin en iyi yolu, öncelikle problemi tanımlamaktır (Stevens, 1998). Bazı problemler aniden ortaya çıkar ve kolay anlaşılırken bazı problemler daha yavaş şekilde ve zamanla ortaya çıkar. Başka birtakım problemler ise özellikle şaşkınlık, belirsizlik gibi durum ve farklı duygulanımlar sonucunda ortaya çıkarlar. Bu tip problemlerin gün yüzüne çıkabilmesi için de keşfedilmesi gerekmektedir. Bu sebeple okul yılları, problemleri çözmekle birlikte tanımak için de verimli bir dönemdir. Çocuklar bazen problemlerini tanımak ile ilgili yardıma ihtiyaç duyabilirler. Çünkü hayatta farklı türde problemler vardır ve çocukların bu problemleri tanıyabilmesi önemlidir (Bingham, 1971).

2. Problemi Açıklama: Problem tanımlandıktan sonraki aşama problemin varlığını tespit etmektir. Bir problemin gerçek bir problem niteliğinde olup olmadığı anlaşılmalıdır. Çünkü bazı durumlarda yanlış yorumlamalar ve yanlış anlaşılmalardan meydana gelen durumlar da problem olarak görülebilir. Problemin çözüm gerektiren gerçek bir problem olup olmadığı anlaşıldıktan sonra problem açıklamak için hipotezler sunulabilir. Çözüm bulunmasını sağlayacak bazı geçici çözüm yolları da akla gelebilir. Kişi problemi çözmeye başlamadan önce özellikle karmaşık problemlerde ne istediğini, neyi aradığını bilmesi ve bakış açısının geniş olması önemlidir çünkü ancak o zaman kişi, aradığı bilgilerin çeşidinde bir farklılık yapabilir (Bingham, 1971).

3. Verileri Toplamak: Problemin açıklanmasından sonra problem ile ilgili, bilgiler toplanmalıdır. Bu bilgiler toplanırken problemi çözüme götürecek kanıt ve malzemelerle ilgili bütün yolların araştırılması oldukça önemlidir. "Nasıl bir yardıma ihtiyaç vardır?" ve "Bu problemle ilgili yardım nereden sağlanır?" gibi sorular sormak faydalı olacaktır. Verileri toplarken kaynaklar doğru tespit edilmeli ve onlardan faydalanılmaya çalışılmalıdır. Bilgi toplamak için yapılan araştırma süreci ilerledikçe, problemin çözümüne yardım edecek farklı düşünceler ve anlayışlar ortaya çıkabilir (Bingham 1971).

4. Verileri Seçmek ve Düzenlemek: Problem ile ilgili veriler toplandıktan sonra toplanan bu veriler, ayrıntılı bir şekilde gözden geçirilerek incelenmelidir. İncelenen bu veriler arasında ilişkiler kurulması ve yeniden birleştirilmesi gerekmektedir. Verilerin tekrar düzenlenmesi ve birleştirilmesi, gözden kaçırılmış ve tekrar inceleme konusu olabilecek sonuçlara dikkat çekmeyi sağlar (Bingham 1971).

5. Muhtemel Çözüm Yollarını Tespit Etmek: Herhangi bir problemle karşılaşan birey, problemi amaçladığı biçimde çözebilmek için, çözüm aşamasında alternatif çözümler düşünebilmeli ve uygun olduğunu düşündüğü çözüm yollarını seçebilmelidir (Oğuz, 2012). Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması sonucunda, ihtimal dahilindeki bütün çözüm yolları belirlenmeli ve hiçbir çözüm şekli gözden kaçırılmamalıdır. Problemi çözmek için uğraşan kişi, sonradan bir daha gözden geçirmek üzere birden çok ve farklı çözüm yolları bulabilir. Bu durumda kişinin, getirilen çözüm seçenekleri arasından en üstün olanını seçme şansı olur (Bingham 1971).

6. Çözüm Şekillerini Değerlendirmek: Değerlendirme sürecinde, ortaya atılan her bir çözüm önerisi ile ilgili olası sonuçları ve etkisi ile ilgili ayrıntılı olarak düşünülmesi gerekmektedir. Değerlendirmede aşamasında, problemin çözüm yoluna karar verecek kişi, kişisel eğilimlerini ve önyargılarını da göz önünde bulundurur. Kişiye en mantıklı gelen çözüm şekline ulaşmak için bütün ihtimallerin değerlendirilmesi yapılmalıdır (Bingham 1971).

7. Çözüm Şeklini Uygulamaya Koymak: Problem çözen kişiler, kendilerinin buldukları çözüm şekillerinin sonuçlarını hissederek, gözlemleyerek ve bir şeyler yaparak deneyebilmeli ve görebilmelidirler. Problemi çözen kişi, uyguladığı çözüm sonrasında meydana gelen değişiklikleri dikkatle izlemelidir. Bazı durumlarda problemleri çözmek için harcanan çabalar ne yapılmaması gerektiğini göstermektedir (Bingham 1971).

8. Problem Çözme Yöntemini Değerlendirmek: Problem çözmeye uygulanan yöntemin değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Problemi çözdükten sonra yöntem ile ilgili değerlendirme yapılması kişileri, ürettikleri fikirler ve attıkları adımlarla ilgili düşünmeye teşvik ederek ve genel sürecin değerlendirmesini sağlar (Bingham 1971).

Stevens (1998) göre kişi, yaşadığı problemleri analiz ederek farklı sonuçlar ürettikçe ve üretilen çözümleri uygulayarak, çözümlerin sonuçlarını değerlendirdikçe, problem çözme becerilerini geliştirmektedir. Stevens problem çözme aşamalarını; problemi fark edip tanımlama, analiz etme, muhtemel çözümler üretme, çözümleri değerlendirme ve çözümün uygulaması olarak 5 aşamada ele almaktadır. Görüldüğü gibi Stevens'in ele aldığı aşamalarda, uygulamaları değerlendirme aşaması yer almamaktadır. Problem çözme ile ilgili önemli görüşlere sahip olan Adair (2000), problemlerin birçoğunun içinde zaten çözümle ilgili parçaların var olduğunu, çözüm için yapılması gerekenin bu parçaları birleştirmek ve düzenlemek olduğunu belirtmektedir.

Problem çözme ile ilgili araştırmacıların yapılandıkları aşamalar çoğunlukla Dewey'in aşamalarından yola çıkılarak oluşturulmuş ve birbiriyle benzerlik göstermektedir. Kneeland (2001), problem çözme aşamalarını problemin anlaşılması, gerekli bilgilerin toplanması, problemin köküne inme, çözüm yolları üretme, en doğru çözüm yolunun seçilmesi ve problemi çözme olarak sıralamıştır. Bu sıralamada Kneeland'ın diğer araştırmacıların aşamalarından farklı olarak 'problemin köküne inme' aşaması dikkat çekmektedir. Adair (2000) problem çözümü için gerekli olan karar verme sürecini ise; problemin belirlenmesi, gerekli bilgilerin toplanması, çözüm için uygun seçeneklerin bulunması, kararın verilmesi, verilen kararın uygulanması- değerlendirilmesi olarak 5 aşamada incelemektedir.

Verilen bilgiler göz önünde bulundurulduğunda problem ve problem çözme süreç ve problem çözme aşamaları, birçok araştırmacı tarafından farklı bakış açılarıyla araştırılmaya ve açıklanmaya çalışılmaktadır (Adair, 2000; Bingham, 1971; Stevens, 1998; Kneeland, 2001). Bundan sonraki bölümde problem çözme ile ilgili kuramlara değinilecektir.

3.3. Problem Çözme Kuramları

Problem çözmeye ilişkin literatür incelendiğinde birçok kuram ve modelle karşılaşmaktadır. Bu bölümde John Dewey' in Yansıtımlı Düşünce Kuramı, Alex Osborn'

un Sorun Çözme Kuramı, Mountrorse ve 5 Aşamalı Sorun Çözme Yaklaşımına, Karl Popper ve Problem Çözme Kuramına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. John Dewey'in yansıtma düşünce kuramı

Dewey'e göre (1933) yansıtma bir düşünme biçimidir. Dewey yansıtıcı düşünceyi, ilgi ve inançların göz önünde bulundurulduğu ve birbiriyle bağlantılı olan düşüncelerin, üzerinde nedenlemeler yapılarak gelecekteki olası sonuçlar bakımından değerlendirildiği aktif ve bilinçli bir süreç olarak tanımlamaktadır. Dewey yansıtıcı düşünme sürecinin basamaklarını şu şekilde sıralamıştır (Dewey, 1933):

1. Bir olay ya da durumun deneyimlenmesi
2. Deneyimlenen olay ya da durumun kendiliğinden yorumlanması 3. Deneyim dışında gelişen soru veya problemlerin tanımlanması 4. Sorulara ya da problemlere olası açıklamaların üretilmesi
3. Bu açıklamaları detaylandırarak üzerinde hipotezler oluşturulması
4. Seçilen hipotezlerin uygulanması

Dewey (1933), okulların çocuklara bilgi vermeyi birincil amaç haline getirmesini eleştirerek, okulların çocuklara problemlerle nasıl başa çıkacaklarını öğrenmelerine destek olan bir yapıda olması gerektiğini belirtmektedir. Bu fikirlerle birlikte Dewey' in oluşturduğu yansıtma düşünce kuramının eğitim amaçlı kullanılması da problem çözme yöntemi olarak ifade edilmektedir (Güvenç, 2012). Dewey'e (1933) göre yansıtıcı düşünme sürecinde problem çözme basamakları ise şu şekildedir:

1. Problemi Tanıma ve Anlama: Kişiyi rahatsız eden ya da çözülmesi gerektiğini düşündüğü bir zorluk durumu söz konusu ise, bu durumu yaşayan kişi için bir problemin var olduğu söylenebilir. Problemi çözme süreci de problemin tanınması ya da tanımlanması ile başlar. Dewey (1933), bütün yansıtıcı düşüncelerin her zaman bir problem sayesinde başladığını belirtmektedir.

2. Probleme Çözüm Arama: Problemi yaşayan ve tanımlayan kişi ikinci aşamada, araştırmalar yaparak hipotezler oluşturur. Kişi, problemle etkileşime girerek sonuçları gözlemler ve probleme çözüm arar. Bu çözüm arayışını 'zihinsel huzursuzluk ve rahatsızlık durumuna dayanma isteği' olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Dewey problem ile ilgili hızlı

kararlar verilmesinin problem çözüme sürecini olumsuz biçimde engellediğini ifade etmektedir (Dewey, 1910).

3. Çözüm: Oluşturulan hipotezler uygulanır ve bir sonuca varılır. Çözüm süreçlerinin yeni sorunlara da olanak sağlayabileceğini ifade ederek yansıtıcı araştırmanın faydalarının her zaman sorunların çözümünde olmadığını belirterek çözüm sürecinde edinilen deneyimlerin de önemli olduğunu ifade etmiştir (Dewey, 1933).

Birçok bilim insanı Dewey'in yansıtıcı düşünme ve problem çözme kuramını farklı şekillerde yorumlamış ve değerlendirmiştir. Fainburg (2009), Dewey'in problem çözme modeli ile Kuhlthau'nun oluşturduğu bilgi arama süreci modelinin nasıl bütünleştirebileceğini ele alırken, Rosen (1987) ise Dewey'in problem çözme adımlarını Flower ve Yougn'un problem çözme aşamaları ile karşılaştırarak yorumlamıştır.

Verilen bilgiler kapsamında, Dewey'in yansıtıcı düşünme sürecinin derin düşünme ve problem çözme süreçlerini içerdiği görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, yansıtıcı düşünme süreçlerinin sınıflarda kullanılmasının, çocukların problem çözme ve derin düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağı söylenebilir.

3.3.2. Alex Osborn'un sorun çözme kuramı

Alex Osborn beyin fırtınası tekniği ile problem çözme sürecine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Osborn beyin fırtınası tekniği problem çözme sürecini birleştirerek 3 aşamada ele almıştır (Sungur, 1992).

1. Problemin Bulunması: Bu süreç problemin fark edilerek tanımlanmasını ve hazırlık aşamasını kapsamaktadır.

2. Düşüncenin Bulunması: Problem ile ilgili farklı düşünceleri üretilmesi ve geliştirilmesidir.

3. Çözümün Bulunması: Bu süreç ise değerlendirme ve seçme aşamalarını kapsamaktadır. Değerlendirme yaparak çözümler denenir, seçme işlemi ise bir düşüncelerin birbiriyle karşılaştırılması ve çözümle sentezlenmesidir.

Birçok araştırmacı Osborn'un beyin fırtınası tekniğini inceleyerek açıklamalar getirmektedir. Almutairi (2015) beyin fırtınası tekniğini, yaratıcılığı ortaya çıkan, problem çözümede etkili en önemli tekniklerden biri olarak Beyin fırtınası, beynin aktif problem

çözmesi ve beyin fırtınası için kullanılması anlamına gelir ve problemlere yaratıcı çözümler geliştirmeyi amaçlamaktadır (Jarwan, 2005).

A-Blowy (2006), beyin fırtınası içinde problem çözmeye izlenmesi gereken aşamaları şu şekilde ifade etmiştir:

1. Problemi İfade Etme: Bir problem durumu fark edilir.
2. Problemin Çerçeveselendirilmesi: Bu aşamada problem yeniden tanımlanarak sorun tekrar belirlenir ve problemle ilgili sorular sorulur.
3. Beyin Fırtınası: Ortaya atılan problem ya da problemler için bir ya da daha fazla beyin fırtınası yapılır. Bu adım oldukça önemlidir çünkü farklı çözüm önerileri üretilir.
4. Fikirleri Sunmak: Yapılan beyin fırtınasında çok sayıda fikir üretilir. Özgün ve kullanışlı olan fikirler değerlendirilerek uygulamaya konulur.

Verilen bilgiler doğrultusunda beyin fırtınası yöntemi ile problem çözme sürecinin yaratıcı ve farklı fikirler üretilmesine fırsat tanıdığı söylenebilir. Beyin fırtınası tekniğinde problemin fark edilerek probleme dair farklı bakış açıları getirilmesi ve fikirlerin değerlendirilmesi açısından ele alındığında problem çözme işleminin, beyin fırtınası tekniğinin içinde, doğal bir şekilde gerçekleşeceği düşüncesi oluşmaktadır.

3.3.3. Montrose 5 aşamalı sorun çözme yaklaşımı

Montrose, yetişkinlerin çocukların sorunları karşısında fazla müdahalede bulunduğunu ifade ederek, ailelerin bu tutumlarının çocukların duygularını göz ardı ederek onlarda özgüven eksikliğine sebep olduğunu belirtir. Böyle bir durumda gerçekleşecek olan davranış değişikliklerinin de bu nedenlerden dolayı daha yavaş gelişeceğini ifade etmiştir. Beş aşamalı problem çözme yaklaşımını, çocukların yetişkin rehberliği ile problemlere çözümler bulabileceğini ifade etmiştir. Bu yaklaşımda çocuk, kendisinin olaya bakış açısını genişletecek yeni inanç ve fikirler bulur. Montrose, sorun çözmeye inançların ve duyguların önemli olduğunu ifade ederek 5 aşamalı sorun çözme basamağını şu şekilde açıklamıştır (Öğülmüş, 2006):

1. Problemi Tanımlama: Çocuğun probleminin tanımlanması gerekir. Öncelikle çocuk yaşadığı problem ile ilgili konuşmaya kendini hazır hissetmelidir. Çocuk yaşadığı ve kendini rahatsız eden olayları anlatmaya istekli olmalıdır.

2. Duyguları İfade Etme: Problem hakkında çocuğun ne hissettiği öğrenilmelidir. Çocuğun duygularını, kendisinin tanımlamasına izin vermek önemlidir.

3. Olumsuz Duyguyu Bulma: Çocuğun sahip olduğu, probleme ve sıkıntıya neden olan sebebin ne olduğunun keşfedilmesi ve tanımlanması gerekir.

4. Olumlu Duyguyu Bulma: Akıl yürütme ile çocuğun daha iyi ve geliştirici bir duyguya sahip olmasını sağlamak gerekir.

5. Zihinde Geleceği Canlandırma: Çocuğun zihninde yeni oluşan düşünce sistemiyle geleceği zihninde canlandırması sağlanmalıdır. Geleceği canlandırma, problem çözüme sürecine anlam katmaktadır.

Görüldüğü gibi Dewey ve Osborn'un problem çözüme yaklaşımından farklı olarak Montrouse'un problem çözüme yaklaşımında 5 aşamalı sorun çözüme yaklaşımının çocuğun duygularını göz önünde bulundurarak ve kendini ifade etmesine fırsat vererek, çocuğun problem çözüme sürecinde aktif olmasına katkı sağlamaktadır.

3.3.4. Karl Popper'in problem çözüme kuramı

Popper (1999), doğa ve sosyal bilimlerin temeli sorunlarla başladığını ifade etmektedir. Bu sorunların çözümünde ise, bulunan çözümlerin denenip işe yaramayan yanlış çözümlerin atılması yoluyla gerçekleşen deneme yanılma metodu Popper'in problem çözüme sürecine ilişkin açıklamalarının özünü oluşturmaktadır. Popper, problem çözüme hakkında üç aşamalı bir model olan deneme yanılma metodunu şu şekilde açıklamaktadır:

1. Sorun: Bir sorun oluştuğunda bu sorun kişide bir rahatsızlık yaratır. Bu tür bir rahatsızlık durumu oluştuğunda kişi, bunu doğuştan veya sonradan oluşan beklentileri ve deneme yanılma yoluyla öğrenir.

2. Denenen Çözümler: İkinci aşama, üretilen çözümlerden oluşur ve sorun farklı şekillerde çözülmeye çalışılır.

3. Eleme: Üçüncü aşamada başarısız çözümler ortadan kaldırılır.

Popper'a göre problemin çözümünde ne kadar başarısız olunursa ve ne kadar çok çözüm denenirse, birey o problem üzerinde deneyim kazanmaktadır (Sungur, 1992).

Verilen bilgiler doğrultusunda Popper'ın problem çözme kuramında deneyimlerin önemi ön plana çıkmaktadır. Temel problem çözme adımlarını oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca deneme-yanılma yöntemi üzerine oluşturulmuş bu kuramda, bulunan çözümlerin denenmesinin, çözümlerinin etkililiğini değerlendirmek ve sonraki problem durumlarına fikir oluşturması açısından önemli bulunduğu ifade edilebilir.

Problem çözme süreci ile ilişkili açıklanan kuramların bir dizi öğrenme ve deneyimleme sürecini kapsadığı söylenebilir. Problem çözme sürecinde kullanılacak yöntemlerin deneyimlenmesine erken yaşlarda başlanmasının, problem çözme becerilerinin edinilmesinde ve kullanılmasında önemli bir role sahip olduğu ifade edilebilir. Bundan sonraki bölümde erken çocuklukta problem çözme becerileri ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

3.4. Erken Çocuklukta Problem Çözme Becerileri

Erken çocukluk dönemi birçok açıdan problem çözme becerisinin kazanılabileceği en önemli yıllar olarak görülmektedir (Bingham, 1971).

Erken çocukluk döneminde çocukların dünya ile ilgili sınırsız bir merak duygusu içinde olmaları ile problem çözme durumlarının ilgili olduğuna yönelik görüşler mevcuttur (Thornton, 1998). Merak duygusu, çocuklarda erken yaşlardan itibaren, çevresindeki olayları gözlemlemeye, yorumlamaya ve merak ettikleri sorulara cevaplar aramaya yönelmektedir (Ünal ve Aral, 2014). Magid'in (2018) yaptığı araştırmada, çocuklarda problem çözme becerilerinin, çok küçük yaşta başladığı bulgularına ulaşılmıştır.

Bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda problem çözme becerilerinin ediniminin erken yaşlarda başlamasının kritik bir öneme sahip olduğu ifade edilebilir. Bundan sonraki bölümde erken çocuklukta gelişmeye başlayan problem çözme becerilerinin gelişim süreci ile ilgili bilgi verilecektir.

3.4.1. Erken çocuklukta problem çözme becerilerinin gelişimi

Çocuklarda problem çözme becerilerinin, erken yaşlarda desteklenmesi büyük önem taşımaktadır (Anlak ve Dinçer, 2006). Zira problem çözme becerisini kazanan çocuklar, gündelik yaşama daha kolay uyum sağladığı belirtilmektedir (Bingham, 1971).

Problem çözme, çocukların yeteneklerinin ve özgüvenlerinin gelişimine katkı sağlar (Bingham, 1971). Bunun yanı sıra problem çözme aşamalarının kullanılması, çocukların

sosyal ve duygusal gelişimi için oldukça faydalıdır (Shure, 1981). Çocuklar problem çözme becerisi geliştikçe, olaylara farklı açılardan bakmayı öğrenirler ve kendilerinin farkında olmaya başlarlar (Oğuz ve Köksal Akyol, 2012). Çocukların farklı bakış açıları kazanmaları aynı zamanda benmerkezciliği de azaltır (Goffin ve Tull, 1985). Zembat ve Unutkan (2003), problem çözmenin çocuklara sağladığı faydaları şu şekilde düzenlemiştir:

- Çocukları karar verme, düşünme gibi bilişsel süreçlere yönlendirir.
- Problem çözmeye çalışan çocuk aktif katılım halindedir.
- Çocukların ileride kullanılabilecekleri çözüm yöntemleri edinmelerini sağlar.
- Problem çözme becerisi gelişen çocuğun sorumluluk duygusu da gelişir.
- Problem çözmek çocuğun bağımsız düşünmesine yardımcı olur.
- Çocuklar farklı çözümler ürettikçe, yaratıcı düşüncelere meyilli hale gelirler.

Britz (1993) de benzer şekilde, problem çözmenin çocukları kendilerini keşfetmelerine yardımcı olması, bilgiyi yapılandırılmaları, ürettikleri sonuçları görmeleri ve anlamaları bakımından oldukça kritik bir öneme sahip olduğunu ifade ederek, problem çözme becerilerinin erken çocukluk döneminde kazanılmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Çocuklar başlangıçta problemlerini çözmeye çalışırken başkalarına ihtiyaç duysa da gelişimsel olarak ilerledikçe problemleri kendi başlarına çözebilecek duruma gelmektedir (Nelson-Le Gall, 1981). Oğuz ve Köksal Akyol (2012), erken çocukluk döneminde, problem çözme becerileri gelişmeyen çocukların yetişkinlik dönemlerinde problemlerini çözmekte zorlanacağını ifade etmektedir.

Bredenkamp (2015), çocukların problem çözme becerisini yaşlara göre şu şekilde açıklamaktadır:

- 0-9 Ay: Kutuların içine nesnelere koyma çıkarma ve hareketlerinin sonuçlarını keşfetme gibi problemleri çözmeye çalışmaktan zevk alır.
- 9-18 Ay: Problem çözmede deneme yanılmayı kullanırlar.
- 18-36 Ay: Zihinsel olarak problemleri çözmeye başlarlar.

- 3-6 Yaş: Basit problemler için birden fazla çözüm yolu üretirler.
- 6-9 Yaş: Düşünme ve problem çözme süreçleri daha esnek hale gelir. Somut problemleri soyut problemlerden daha kolay çözmeye başlarlar.

Problemlerin çözümleri çocukların zihinlerinde problemleri farklı anlamlandırmaları bakımından birbirlerinden farklılık gösterirler (Griffin, 2005). Birçok araştırmacı tarafından bireysel farklılıkların problem çözme sürecini etkilediği ifade edilmektedir (Bingham, 1971).

Problem çözme adımları çocukların bilişsel gelişimiyle birlikte aynı zamanda duygusal gelişimine de faydalıdır. Aynı zamanda çocuk problem çözme becerilerini geliştirirken akran ilişkilerini ile kişilerarası uyumunu da geliştirmektedir (Shure, 1981).

Özdil (2008), Dewey'in okulları toplumların aynası, sınıfları da problemleri çözme becerilerinin kazanılması için bir laboratuvar olarak görmemiz gerektiğini ifade etmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda çocukların problem çözme becerilerinin erken yaşlarda gelişmeye başlamasının, yaşantılarının ileriki dönemleri için oldukça önemli olacağı söylenebilir.

3.5. Erken Çocuklukta Problem Çözme Becerilerinin Edinilmesine Yönelik Yaklaşımlar

Problem çözmek çocuklar için önemli öğrenme fırsatları olarak görülmekte ve öğrenmenin temelini oluşturduğu ifade edilmektedir (Zembat ve Unutkan, 2003). Tull, (1985), çocukların problem çözerken kendi öğrenme ihtiyaçlarını belirleyebileceğinden bahsetmektedir. Çocuklar kendi başlarına problemleri çözebilmesi davranış sorunlarına, kaygıya, üzüntüye neden olan etkenlerin de azalmasına katkı sağlamaktadır (Anlıak ve Dinçer, 2006).

Thornton (1998), eğer çocukların bilişsel becerileri ile ilgili bilgimiz olmazsa, onların problem çözme durumlarını anlayamayacağımızı savunmaktadır. Ayrıca Thornton (1998), bilişsel becerilerin genel beceriler olarak ifade edildiğini ve bu temel becerilerin her çeşit problemin çözümünde kullanıldığını ifade ederek problem çözebilmenin bilişsel beceri ile ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Duman (2009), çocuğun problemlere çözüm ürettikçe, akademik gelişiminin artacağını ifade etmektedir. Problem çözme becerileri gelişen çocuklar, karşılaştıkları pek çok problemi bilişsel becerileri ile çözebilir (Aydoğan ve Ömeroğlu,2003). Goffin ve Tull (1985), problemlerin çözümünde çocuklara fırsat

verildiğinde gözlem ve değerlendirme gibi bilişsel beceri gerektiren yeteneklerinin geliştiğini belirtmektedir. Tull (1985), çocukların problem çözebilmelerinin bilişsel gelişim ile ilgisi olmasının yanı sıra bu becerilerin gelişiminin akademik öğrenmelerden farklı olduğunu da ayırt edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Akademik beceriler sadece öğretilmesi gereken matematiksel becerilerden oluşmaktadır. Oysa okul öncesi dönemdeki problem çözme becerileri çocuğa, çevresi ile etkileşim halinde olacağı yeni bilişsel ilişkiler kazandırmaktadır (Goffin ve Tull, 1985).

Thornton (1998), problem çözme becerilerinin çocuklara, kurallar ve teknikler kullanılarak öğretilmesi yerine, çocukların bu becerileri doğal yollarla edinmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Swanson, O'Connor ve Carter (1991), problem çözme becerisinin çocuğun evinde, okulunda ve oyunlarında karşılaştığı problemleri nasıl çözümlendiğiyle bağlantılı olduğunu belirtir. Nelson-Le Gall (1981) ise, çocukların ilk problem çözme denemelerini, genellikle yetişkinler ya da akranları ile etkileşim halindeyken deneyimlediklerini ifade etmektedir.

Britz (1993), erken çocuklukta çocukların sınıf ortamında problemleri çözerken hem bireysel hem de grup olarak çözebileceğini belirtmiştir. Hem bireysel hem de grup olarak problem çözme süreçlerinin erken çocukluk sınıflarına dâhil edilmesi gerektiğini ifade eder. Bunun yanı sıra Britz, grup olarak problem çözmenin küçük çocuklar açısından faydasına dikkat çekerek, çocukların grup ortamında daha fazla fikir üretilebileceğini belirtmektedir. Ayrıca Britz çocukların problem çözerken bu adımları takip ederek çözüme kavuşulabileceğini ifade etmektedir:

1. Sorunu belirlemek
2. Farklı çözümler için beyin fırtınası yapmak
3. Bir çözüm seçmek ve denemek
4. Sonucunda ne olduğunu değerlendirmek

Schmitz ve Winskel (2008), çocukların akranları ile iş birliği yapmasının problem çözme becerilerini geliştirdiğini ifade etmektedir.

Okul öncesi eğitim programlarına problem çözmenin dâhil edilmesi oldukça önemlidir. Çünkü problem çözme becerisinin eğitim programları ile bütünleştirilmesi

programların daha kapsayıcı ve birleştirici olmasına katkı sağlamaktadır (Altan ve Kurtulmuş, 2018).

Öğretime ve sonuçlara odaklanan geleneksel eğitim anlayışında problem çözme becerileri, sürecin bir parçası olarak düşünülmemektedir. Geleneksel eğitim ortamlarında problem çözme sürecinin, etkinliklerle sınırlandırılarak gerçek yaşam problemlerinden uzak ve uygulamada yetersiz birer etkinlik olmaktan öteye geçemediği ifade edilebilir. Değirmenci (2020), bu görüşü destekleyerek okullarda yaratıcılık ve problem çözme becerilerini geliştirmek adına düzenlenen geleneksel planlamaların yetersiz olduğunu ve bu becerilerin geliştirilebilmesi için yaratıcı ve yenilikçi sistemler gerektiğini ifade etmektedir. Dinçer ve Güneysu (1995) ise, öğretmenlerin çocukların adına problemleri çözdüklerini ve bunun yanlış olduğunu ifade ederek, çocukların karşılaştıkları durumların problem çözme becerilerini geliştirmede önemli imkanlar olduğundan bahsetmektedir.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Anne baba tutumlarının okul öncesine devam eden çocukların problem çözme becerileri ile ilişkisinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Baskıcı-Otoriter ana baba tutumları ile okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmekte olan 36-72 aylık çocukların problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?

2. Koruyucu ana baba tutumları ile okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmekte olan 36-72 aylık çocukların problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?

3. İlgisiz-Kaygısız ana baba tutumları ile okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmekte olan 36-72 aylık çocukların problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?

4. Demokratik ana baba tutumları ile okul öncesi eğitim kurumuna devam etmekte olan 36-72 aylık çocukların problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?

4.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel bir araştırma olup, araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada bu modelin kullanılmasının sebebi, ilişkisel araştırma modelinin, araştırılmak istenen konudaki durumları betimlemenin dışında, değişkenlerin aralarında ne şekilde bir ilişki bulunduğunu öğrenmemize yardımcı olarak olguları güçlü bir şekilde anlamamıza olanak vermesidir. Ayrıca, bu tür araştırma deseni ile kestirim yapma seçeneği de bulunmaktadır. Örneğin bir araştırmacı, iki değişken arasındaki ilişki düzeyini belirleyip bunun farklı örneklem gruplarındaki olası sonuçlarını belirleyebilir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, araştırma sonuçlarının genellemek istediği elemanlar bütünü olup genel ve çalışma evreni olmak üzere iki türdür. Genel evren tanımlaması kolay; fakat ulaşılması güç hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür. Çalışma evreni ulaşılabilen evrendir. (Karasar, 2012). Bu nedenle bu araştırmada çalışma evreni kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Çorum il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocuklar ve 36-72 aylık çocukların anne babaları oluşturmaktadır.

4.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada 2 veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlardan birincisi, araştırmanın bağımsız değişkenleri ile ilgili olan “Ana Baba Tutumlarını Belirleme Anketi”. İkincisi ise araştırmanın bağımlı değişkeni ile ilgili bilgi toplamaya yarayan “Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği”dir.

4.4.1. Ana Baba Tutumlarını Belirleme Anketi

Günalp (2007) tarafından hazırlanan, geçerliliği ve güvenilirliği ispat edilmiş “Ana Baba Tutumlarını Belirleme Anketi” dörder aile tutumuna (baskıcı otoriter, koruyucu, ilgisiz-kaygısız, demokratik) eşit 15’er madde olarak belirlenmiş, toplamda 60 maddeden oluşmaktadır. Anne babalar, kendi tutumları hakkında üçlü derecelendirme ölçeği üzerine işaretlemeler yapmıştır. Cevaplamada seçenekler ve her bir seçeneğe verilen puanlar: “Katılıyorum (3), Kısmen Katılıyorum (2), Katılmıyorum (1)” şeklindedir.

4.4.2. Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği

“Çocuklar İçin Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ)” anasınıfına devam eden 60–72 aylık çocukların problem çözme becerilerinin belirlenmesi amacı ile Vuslat Oğuz ve Aysel Köksal Akyol tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, aynı zamanda çocukların problem çözmelerini cesaretlendirerek onlara öğrenme fırsatları sunmaktadır.

60–72 aylık çocukların problem çözme becerilerini belirlemeye yönelik olarak bu aylar arasındaki çocukların karşılaştıkları problem durumları dikkate alınarak on sekiz maddelik bir problem durumu listesi oluşturulmuştur. On sekiz maddeden oluşan problem durumlar sunulmuştur.

4.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Cronbach alfa, iç tutarlılığın bir ölçüsüdür; başka bir deyişle, bir grup ögenin grupla ne kadar yakından alakalı olduğudur. Ölçek güvenilirliğinin bir ölçüsü olarak kabul edilir. Alpha, bir testin veya ölçeğin iç tutarlılığının bir ölçüsü sağlamak için 1951’de Lee Cronbach tarafından geliştirildi; 0 ile 1 arasında bir sayı olarak ifade edilir. İç tutarlılık, bir testteki tüm öğelerin aynı kavramı veya yapıyı ölçme derecesini tanımlar ve dolayısıyla test içindeki öğelerin birbirleriyle ilişkili olduğuna bağlıdır.

Alfa katsayısı korelasyon katsayısı gibi yorumlanabilir ve 0 ile 1 arasında değerler alır. Alfa katsayısı;

- 0,80-1,00 arasında ise; Geliştirilen test (ölçek) yüksek güvenilirliğe sahiptir.
- 0,60-0,80 arasında ise; Geliştirilen test oldukça güvenilirdir.
- 0,40-0,60 arasında ise; Geliştirilen testin güvenirligi düşüktür.
- 0,00-0,40 arasında ise; Geliştirilen test güvenilir değildir.

Tablo 4. 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri

Ölçekler	Cronbach's Alpha	n
Problem Çözme Becerisi	,953	18
Baskıcı-Otoriter Tutum	,837	15
Koruyucu Tutum	,866	15
İlgisiz-Kayıtsız Tutum	,677	15
Demokratik Tutum	,750	15

Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyut güvenilirlikleri değerlendirildiğinde; ölçek ve alt boyutlarının tamamı yüksek derecede güvenilir olarak belirlenmiştir.

4.6. İstatistiksel Veri Analizi

Araştırmaya katılan çocuklara ait demografik veriler yönelik sorulara frekans analiz uygulanmış, verilerin dağılımı “n” ve “%” olarak tablolarda sunulmuştur. Sonrasında, araştırmada kullanılan Problem Çözme Becerileri ve Anne-Baba tutumu ölçeklerine ait ifadelerin ortalama ve standart sapmaları değerlendirilmiştir. Kullanılan ölçeklerin güvenirligi; Cronbach’s Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Problem Çözme Becerileri ve Anne-Baba tutumu ölçeklerinin demografik verilere göre farklılık gösterip göstermediği anlamlılık testleri ile analiz edilmiştir. Hangi analizin kullanılacağına karar vermeden önce, verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk sınamaları ile değerlendirilmiştir. Problem çözme becerileri ölçeğinin normal dağılıma uyduğu belirlenmiş ve ikili karşılaştırmada Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır. Normal dağılıma uymayan Anne-Baba tutumu ölçeği ve alt boyutlarına ait verilerin; analizi için ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki korelasyon

testi ile değerlendirilmiştir. Anne-Baba tutumlarının problem çözme becerileri üzerindeki etkisi ise Regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın analizinde SPSS v23 istatistik programı kullanılmıştır.

Tablo 4. 2. Matematik Kaygı, Matematik Tutum ve Ebeveyn Matematik Kaygısı Ölçeklerinin Normal Dağılım Analizleri

	Tests of Normality					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Problem Çözme Becerisi	,065	120	,200*	,985	120	,198
Baskıcı-Otoriter Tutum	,208	120	,000	,874	120	,000
Koruyucu Tutum	,148	120	,000	,923	120	,000
İlgisiz-Kayıtsız Tutum	,192	120	,000	,896	120	,000
Demokratik Tutum	,172	120	,000	,798	120	,000

5. BULGULAR

Tablo 5. 1. Araştırmaya Katılanların Çocuklarına Ait Demografik Verilerinin Dağılımı

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	66	55,0
	Kız	54	45,0
Yaş	60-72 ay	120	100,0
	Total	120	100,0

Araştırmaya katılanların çocuklarına ait demografik verilerinin dağılımı değerlendirildiğinde; %55'inin çocuğunun cinsiyeti erkek, %45'inin kız ve tamamının yaşının 60-72 ay aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 2. Araştırmada Kullanılan Problem Çözme Becerileri Ölçeğine Ait İfadelerin Ortalama Puanlarının Değerlendirilmesi (n=120)

Problem Çözme Becerileri Ölçeği	Ort.	S.S.
1)Bu çocuk, boyama yaparken elleri boya olmuş.	2,08	,602
2)Bu çocuk, yemeğine tuz atarken tuzluğun kapağı açılmış ve bütün tuz yemeğine dökülmüş.	2,09	,722
3)Bu çocuğun bisikletinin tekerleği patlamış.	2,17	,726
4)Bu çocuk, oyuncakıyla oynarken arkadaşı onun oyuncakını izinsiz almış.	2,18	,722
5)Bu çocuk, gömleğinin düğmesini açamamış.	1,93	,796
6)Bu çocuğun topunun havası inmiş.	2,12	,693
7)Bu çocuk, yeleğinin düğmelerini iliklerken düğmelerinden biri kopmuş.	2,12	,773
8)Bu çocuk, pasta tabağını düşürmüş.	1,99	,772
9)Bu çocuğun pantolonuna arkadaşı sulu boya fırçasını düşürmüş.	2,15	,682
10)Bu çocuk, hikâye kitabının sayfalarını çevirirken sayfalarından biri yırtılmış.	2,09	,778
11)Bu çocuk yapbozla oynarken yapbozun parçalarından birinin eksik olduğunu fark etmiş.	1,88	,913
12)Bu çocuk, oturduğu masadan kalkarken ayranı arkadaşının üzerine dökmüş.	2,15	,795
13)Bu çocuk, parkta salıncağa binmek istemiş. Ama başka bir çocuk salıncaktan inmek istememiş.	2,28	,830
14)Bu çocuk, dolabın üstünde bulunan oyuncakını almak için uzanmış, ama oyuncakını alamamış.	2,32	,788
15)Bu çocuk, koşarken saksıyı kırmış.	2,04	,814
16)Bu çocuk yemek yiyecekmiş, ama çatal kaşık yokmuş.	2,02	,809

17)Bu çocuk, dondurmasını yerken yere düşürmüş.	2,07	,695
18)Bu çocuk, oyuncacıyla oynarken oyuncacığını kırmış.	2,20	,729

Araştırmada kullanılan problem çözme becerileri ölçeğine ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Bu çocuk, parkta salıncağa binmek istemiş. Ama başka bir çocuk salıncaktan inmek istememiş.” (ort: 2.28) ve “Bu çocuk, dolabın üstünde bulunan oyuncacığını almak için uzanmış, ama oyuncacığını alamamış.” (ort: 2.32) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Bu çocuk, gömleğinin düğmesini açamamış.” (ort: 1.93) ve “Bu çocuk yapbozla oynarken yapbozun parçalarından birinin eksik olduğunu fark etmiş.” (ort: 1.88) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 3. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “Baskıcı-Otoriter” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)

Anne-Baba Tutumu Ölçeği Baskıcı-Otoriter Alt Boyutu	Ort.	S.S.
2)Çocuğum hata yaptığında, çok tedirgin olur.	1,48	,594
5)Çocuğumu akranlarıyla kıyaslar, en iyisi olmasını isterim.	1,21	,447
7)Ben anneyim/babayım benim istediğim olur.	1,18	,403
9)Eğer çocuğum bir şeyi istediğim gibi yapmazsa çok sinirlenirim.	1,23	,463
10)Çocuğum, ev içinde ve dışında benim koyduğum kurallara uymak zorundadır.	1,74	,558
13)Çocuğuma kızdığımında rahatlıkla öfkemi yansıtırım.	1,57	,658
16)Çocuğum okuldaki durumu ile ilgili bilgileri, her gün öğretmeninden öğrenirim.	1,96	,703
19)Eğer çocuk hata yaparsa mutlaka cezalandırılmalıdır.	1,14	,416
21)Çocuğumun olumlu davranışlarını ve başarılarını kesinlikle ödüllendiririm	1,87	,709
23)Çocuğumun benden korkmasını isterim.	1,11	,362
27)Çocuğuma istediğim her davranışı kazandırabilirim.	1,35	,560
35)Çocuğum yapacağı her işte benden onay almalıdır.	1,36	,547
42)Çocuğumdan yaşının üzerinde bir yetişkin gibi davranmasını beklerim.	1,21	,466
52M)Çocuğum benim istediğim gibi olmalıdır.	1,21	,483
54)Çocuğumun herhangi bir konuda bana itiraz etmesine izin vermem.	1,15	,381

Araştırmada kullanılan anne-baba tutumu ölçeği Baskıcı-Otoriter alt boyuta ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğum okuldaki durumu ile ilgili bilgileri, her gün öğretmeninden öğrenirim..” (ort: 1,96) ve “Çocuğumun olumlu davranışlarını ve başarılarını kesinlikle ödüllendiririm” (ort: 1.87) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Eğer çocuk hata yaparsa

mutlaka cezalandırılmalıdır.” (ort: 1.14) ve “Çocuğumun benden korkmasını isterim.” (ort: 1.11) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 4. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “Koruyucu” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)

Anne-Baba Tutumu Ölçeği Koruyucu Alt Boyutu	Ort.	S.S.
3)Çocuğum söylemese bile ihtiyaçlarını anlar ve gideririm.	2,15	,589
6)Çocuğumun her işinde bana ihtiyaç duyacağını düşünüyorum.	1,56	,619
14)çocuğumun isteklerine hayır diyemiyorum.	1,33	,521
25)Çocuğumun sürekli gözümün önünde olmasını isterim.	2,14	,652
28)Çocuğumu kontrol edemiyorum.	1,18	,410
31)Çocuğumun karşılaşıcağı sorunları ben çözmek isterim.	1,40	,571
36)Çocuğum üzüldüğünde veya hastalandığında kendimi suçlarım.	1,30	,528
40)Çocuğuma kızdığım zaman çok çabuk pişman olurum.	1,38	,597
43)Akranlarının, çocuğumu üzmesine izin vermem.	1,67	,801
44)Çocuğumu basit rahatsızlıklarında bile doktora götürürüm.	1,37	,549
48)Çocuğumun arkadaşlarını ben seçerim.	1,41	,542
49)Anne baba her şeyin en iyisini en doğrusunu bilir.	1,32	,537
50)Çocuğumun karşılaşılabileceği tehlikeleri sürekli olarak ona hatırlatırım.	1,48	,698
51)Çocuğum sokağa çıktığında çok endişelenirim.	1,81	,507
58)Çocuğuma yemeğini genellikle ben yediririm.	1,28	,471

Araştırmada kullanılan anne-baba tutumu ölçeği Koruyucu alt boyuta ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğum söylemese bile ihtiyaçlarını anlar ve gideririm.” (ort: 2.15) ve “Çocuğumun sürekli gözümün önünde olmasını isterim.” (ort: 2.14) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Çocuğumu kontrol edemiyorum.” (ort: 1.18) ve “Çocuğuma yemeğini genellikle ben yediririm.” (ort: 1.28) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 5. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “İlgisiz-Kaygısız” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)

Anne-Baba Tutumu Ölçeği İlgisiz-Kaygısız Alt Boyutu	Ort.	S.S.
11)Çocuğumun sık sık ağlamasını umursamam.	1,75	,638
12)Çocuğum hata yapabilir, yaptığı hataları umursamam.	2,22	,651
17)Çocuğumun hangi alanda yetenekli olduğunu bilmiyorum.	1,32	,676
18)Çocuğum her istediğini yapabilir.	1,81	,714
29)Çocuğuma zaman ayıramıyorum.	1,24	,518
33)Çocuk eğitimi ile ilgili yayınları takip etmem.	1,23	,514

38)Çocuğumun yaşamış olduğu problemlerin kendiliğinden çözülmesini beklerim.	1,71	,571
45)Çocuğum için isteklerimden vazgeçmem.	2,15	,741
47)Çocuğun ilgiye ihtiyacı yoktur.	1,03	,180
53)Çocuğumun nelerden hoşlandığını bilmiyorum.	1,08	,295
55)Farklı bir yere gittiğimizde çocuğumun ortamı dağıtmasını umursamam.	1,36	,531
56)Çocuğumun arkadaşlarını tanımiyorum.	1,05	,254
57)Çocuğuma düşündüklerini ifade etme fırsatı vermem.	1,03	,180
59)Çocuğumun okulda yaptığı çalışmalarını takip etmiyorum.	1,09	,317
60)Çocuğumun çoğu zaman yanımızda uyumasına müsaade etmem.	2,27	,670

Araştırmada kullanılan anne-baba tutumu ölçeği İlgisiz-Kaygısız alt boyuta ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğum hata yapabilir, yaptığı hataları umursamam.” (ort: 2.22) ve “Çocuğumun çoğu zaman yanımızda uyumasına müsaade etmem.” (ort: 2.27) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Çocuğun ilgiye ihtiyacı yoktur.” (ort: 1.03) ve “Çocuğuma düşündüklerini ifade etme fırsatı vermem.” (ort: 1.03) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 6. Araştırmada Kullanılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği “Demokratik” Alt Boyutuna Ait İfadelerin Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)

Anne-Baba Tutumu Ölçeği Demokratik Alt Boyutu	Ort.	S.S.
1)Çocuğumun yeteneklerini sergilemesinden gurur duyarım.	2,99	,091
4)Bazen anne babalar da çocuklarına karşı hata yapabilirler.	2,46	,634
8)Çocuğuma kendini ifade etme fırsatı tanırım.	2,94	,298
15)Çocuğuma yaşamda karşılaşılabileceği zorluklarla mücadele etme fırsatı tanırım.	2,90	,301
20)Çocuğumun amacına ulaşması için farklı yollar denemesi çok hoşuma gider.	2,93	,310
22)Hata yaptığında çocuğumla konuşmayı tercih ederim.	2,92	,333
24)Çocuğumun ne tür televizyon yayınlarını izlediğini biliyorum.	2,81	,455
26)Çocuk yetiştirmede sevgi ve denetim bir arada olmalıdır.	2,94	,298
30)Çocuğumun sınırlarını tanımasına yardımcı olurum.	2,89	,362
32)Yeteneklerini sergilemesi için çocuğuma fırsat veririm.	2,87	,429
34)Çocuğum hata yaptığında genelleme yapmam.	2,40	,679
37)Çocuğumun giyeceğine ve yiyeceğine karar vermesi önemlidir.	2,87	,365
39)Kendisiyle ilgili konuları çocuğuma danışırım.	2,87	,357
41)Kendi yapabileceği işlerde çocuğuma asla müdahale etmem.	2,03	,572
46)Çocuğumu olduğu gibi kabul ederim.	2,83	,455

Araştırmada kullanılan anne-baba tutumu ölçeği Demokratik alt boyuta ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğumun yeteneklerini sergilemesinden gurur duyarım.” (ort: 2.99), “Çocuk yetiştirmede sevgi ve denetim bir arada olmalıdır.” (ort: 2.94) ve “Çocuğuma kendini ifade etme fırsatı tanırım.” (ort: 2.94) ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Çocuğum hata yaptığında genelleme yapmam.” (ort: 2.40) ve “Kendi yapabileceği işlerde çocuğuma asla müdahale etmem.” (ort: 2.03) ifadeleri olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 7. Araştırmada Kullanılan Problem Çözme Becerisi ve Anne-Baba Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Ortalama Puanların Değerlendirilmesi (n=120)

	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Problem Çözme Becerisi	15	60	37,88	10,206
Baskıcı-Otoriter Tutum	15	35	20,75	4,510
Koruyucu Tutum	16	35	22,79	5,133
İlgisiz-Kayıtsız Tutum	16	33	22,34	2,396
Demokratik Tutum	26	45	41,65	2,978

Araştırmada kullanılan problem çözme becerisi ve anne-baba tutumu ölçeği alt boyutlarının ortalama puanları değerlendirildiğinde; problem çözme becerilerinin ortalamasının üzerinde olduğu (ort: 37,88), en ileri düzeyde benimsenen anne-baba tutumunun demokratik tutum olduğu (ort: 41,65), en düşük düzeyde benimsenen anne-baba tutumunun ise baskıcı-otoriter tutum (ort:20,75) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. 8. Cinsiyete Göre Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Değerlendirilmesi

	Çocuğun Cinsiyeti	n	Ort.	S.S.	t	p*
Problem Çözme	Erkek	66	37,58	9,264	-,364	,717

Becerisi	Kız	54	38,26	11,329
-----------------	-----	----	-------	--------

*Bağımsız Örneklem T testi

Cinsiyete göre problem çözme becerileri ölçeği değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p=0.717$). Buna göre; problem çözme becerileri açısından kız ve erkekler arasında farkın söz konusu olmadığı, cinsiyetin problem çözme becerilerinde ayırıcı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 5. 9. Cinsiyete Göre Anne-Baba- Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Değerlendirilmesi

	Çocuğun Cinsiyeti	n	Ort.	S.S.	Z	p*
Baskıcı-Otoriter Tutum	Erkek	66	21,03	4,911	-,247	,805
	Kız	54	20,41	3,984		
Koruyucu Tutum	Erkek	66	23,09	5,218	-,595	,552
	Kız	54	22,43	5,053		
İlgisiz-Kayıtsız Tutum	Erkek	66	22,33	2,753	-1,079	,280
	Kız	54	22,35	1,895		
Demokratik Tutum	Erkek	66	41,59	3,460	-,607	,544
	Kız	54	41,72	2,285		

*Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Cinsiyete göre anne-baba tutum ölçeği ve alt boyutları değerlendirildiğinde; baskıcı-otoriter ($p=0.805$), koruyucu ($p=0,552$), ilgisiz-kayıtsız ($p=0.280$) ve demokratik ($p=0.554$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p>0.05$). Buna göre; kız ve erkekler arasında anne-baba tutumları açısından farkın söz konusu olmadığı, cinsiyetin anne-baba tutumlarında ayırıcı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. 10. Problem Çözme Becerisi ve Anne-Baba Tutumu Ölçeği Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi (n=120)

		Problem Çözme Becerisi	Baskıcı- Otoriter Tutum	Koruyucu Tutum	İlgisiz-Kayıtsız Tutum	Demokratik Tutum
Problem Çözme Becerisi	r	1	-,207*	-,013	-,080	,080
	p		,023	,887	,384	,384
Baskıcı-Otoriter Tutum	r	-,207*	1	,553**	,311**	-,604**
	p	,023		,000	,001	,000
Koruyucu Tutum	r	-,013	,553**	1	,160	-,351**
	p	,887	,000		,080	,000
İlgisiz-Kayıtsız Tutum	r	-,080	,311**	,160	1	-,274**
	p	,384	,001	,080		,002
Demokratik Tutum	r	,080	-,604**	-,351**	-,274**	1
	p	,384	,000	,000	,002	

Problem çözme becerisi ve anne-baba tutumu ölçeği arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; baskıcı-otoriter tutum ile problem çözme becerisi arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r = -0.207$ $p = 0.023$). Buna göre, anne baba tutumlarında baskıcı-otoriter tutum arttığında, çocukların problem çözme becerilerinde azalma görüleceği tespit edilmiştir. Anne-baba tutumu alt boyutları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; demokratik tutum ile baskıcı-otoriter ($r = -0.604$ $p = 0.000$), koruyucu tutum ($r = -0.351$ $p = 0.000$), ilgisiz kayıtsız tutum ($r = -0.274$ $p = 0.002$) arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Demokratik tutum arttığında, diğer tutumların azalacağı tespit edilmiştir.

Tablo 5. 11. Anne-Baba Tutumlarının, Çocukların Problem Çözme Becerileri Üzerine Olan Etkisinin Değerlendirilmesi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	f	R^2
Problem Çözme Becerisi	Baskıcı-Otoriter Tutum	-,470	-2,304	,023	5,309	,043
	Koruyucu Tutum	-,026	-,143	,887	,020	,000
	İlgisiz-Kayıtsız Tutum	-,341	-,874	,384	,763	,006
	Demokratik Tutum	,275	,874	,384	782	,006

Anne-Baba tutumlarının, çocukların problem çözme becerileri üzerine olan etkisi değerlendirildiğinde, baskıcı-otoriter tutumun, problem çözme becerisi üzerinde etkisinin

olduğu tespit edilmiştir ($p=0.023$). Baskıcı- otoriter tutum tek başına, problem çözüme becerilerinin %4,3'ünü tek başına açıklamaktadır. Bir birimlik baskıcı-otoriter tutumun artması, problem çözüme becerileri üzerinde %47 oranında bir azalmaya neden olacaktır ($\beta = -0,470$ $R^2 = ,043$).

SONUÇ

Araştırmanın ilk bölümünde çocukların demografik verilerine yönelik sorulara verdikleri yanıtların dağılımı değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre; %55'inin çocuğunun cinsiyeti erkek, %45'inin kız ve tamamının yaşının 60-72 ay aralığında olduğu tespit edilmiştir.

İkinci bölümde; araştırmada kullanılan problem çözme becerileri ve anne-baba tutum ölçeklerine ait alt boyut puanları ve ölçek ifadelerinin ortalama puanları değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan problem çözme becerileri ölçeğine ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Bu çocuk, parkta salıncağa binmek istemiş. Ama başka bir çocuk salıncaktan inmek istememiş.” ve “Bu çocuk, dolabın üstünde bulunan oyuncaklarını almak için uzanmış, ama oyuncaklarını alamamış.” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Bu çocuk, gömleğinin düğmesini açamamış.” ve “Bu çocuk yapbozla oynarken yapbozun parçalarından birinin eksik olduğunu fark etmiş.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. İfadelere göre çocukların en fazla oyun alanlarında ilişkiler açısından problem çözme ve fiziksel yetersizliklerine çözüm bulmada sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

Anne-baba tutumu ölçeği Baskıcı-Otoriter tutum alt boyuta ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğum okuldaki durumu ile ilgili bilgileri, her gün öğretmeninden öğrenirim.” ve “Çocuğumun olumlu davranışlarını ve başarılarını kesinlikle ödüllendiririm” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Eğer çocuk hata yaparsa mutlaka cezalandırılmalıdır.” ve “Çocuğumun benden korkmasını isterim.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Baskıcı-Otoriter ebeveynler diğer ifadelere göre cezalandırma taraftarı olmadığı ve korkuya dayalı bir baskı-otorite kurmak istemediği belirlenmiştir.

Koruyucu tutum alt boyutuna ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğum söylemese bile ihtiyaçlarını anlar ve gideririm.” ve “Çocuğumun sürekli gözümün önünde olmasını isterim.” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Çocuğumu kontrol edemiyorum.” ve “Çocuğuma yemeğini genellikle ben yediririm.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Koruyucu tutuma sahip ebeveynlerin kontrol sorunu olmadığı ve çocuklarına yemek yedirme gibi davranışları az sergilediği tespit edilmiştir.

İlgisiz-Kaygısız tutum alt boyutuna ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğum hata yapabilir, yaptığı hataları umursamam.” ve “Çocuğumun çoğu zaman yanımızda uyumasına müsaade etmem.” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Çocuğun ilgiye ihtiyacı yoktur.” ve “Çocuğuma düşündüklerini ifade etme fırsatı vermem.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. İlgisiz-Kayıtsız tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının hatalarında umursamaz olduğu ancak çocukların ilgi ihtiyacının ve ifade özgürlüğünü kısıtlamadığı belirlenmiştir.

Demokratik tutum alt boyutuna ait ifadelerin ortalama puanları değerlendirildiğinde; en yüksek ortalama puana sahip ifadelerin “Çocuğumun yeteneklerini sergilemesinden gurur duyarım.”, “Çocuk yetiştirmede sevgi ve denetim bir arada olmalıdır.” ve “Çocuğuma kendini ifade etme fırsatı tanırım.” ifadeleri olduğu, en düşük ortalama puana sahip ifadelerin ise; “Çocuğum hata yaptığında genelleme yapmam.” ve “Kendi yapabileceği işlerde çocuğuma asla müdahale etmem.” ifadeleri olduğu tespit edilmiştir. Demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocuklarının en çok yeteneklerine odaklandığı, çocuk yönetiminde dengeyi gözettiği belirlenmiştir.

Araştırmada kullanılan problem çözme becerisi ve anne-baba tutumu ölçeği alt boyutlarının ortalama puanları değerlendirildiğinde; problem çözme becerilerinin ortalamasının üzerinde olduğu, en ileri düzeyde benimsenen anne-baba tutumunun demokratik tutum olduğu, en düşük düzeyde benimsenen anne-baba tutumunun ise baskıcı-otoriter tutum olduğu tespit edilmiştir. Yıldız Çiftçi (2018) tarafından ele alınan “Anne-Baba Tutumlarının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerisi ile Olan İlişisinin İncelenmesi” isimli çalışmada çocukların sosyal problem çözme becerileri orta düzeydedir. Bu becerilerin yaş, cinsiyet, ebeveyn yaşı gibi değişkenlere göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ebeveyn tutumları değerlendirildiğinde ise tutum yaygınlığının en yaygın olandan en az yaygın olana göre sıralamasının demokratik tutum, koruyucu tutum, otoriter tutum ve izin verici tutum olduğu görülmüştür. Buna göre çocukların problem çözme becerilerinin ortalamasının üzerinde olduğu, ebeveynlerin genellikle demokratik tutumu benimsediği, baskıcı-otoriter ebeveynler olsalar da kısıtlı oranda olduğu belirlenmiştir. Kaya (2010) ilköğretim öğrencilerine karşı anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği araştırmasında anne baba tutumlarının genellikle birbirine benzediği, aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının daha düşük olduğunu belirtmiştir.

Üçüncü bölümde, cinsiyete göre problem çözme becerileri ve anne-baba tutum ölçeklerinde farklılıklar araştırılmıştır. Buna göre, problem çözme becerileri ölçeği ve anne-baba tutum ölçeği alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmemiştir. Problem çözme becerileri ve anne-baba tutumları açısından kız ve erkekler arasında farkın söz konusu olmadığı, cinsiyetin ayırıcı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Anasınıfına devam eden altı yaş grubu çocukların problem çözme becerilerini karşılaştırmalı bir şekilde incelediği araştırmada, kız ve erkek öğrencilerin tümünün problem çözmeye istekli oldukları ortaya çıkmıştır. Problemi anlama becerisi ve problem üzerinde çalışma aşamalarında sonuçlar karşılaştırıldığında birbirine yakın oranlar çıkmıştır. Yılmaz (2012) araştırmasında, 60-72 aylık çocukların cinsiyetinin çocukların sosyal problem çözme becerisi üzerinde etkili olmadığına ulaşmıştır.

Dördüncü bölümde; problem çözme becerisi ve anne-baba tutumu ölçeği arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Ayrıca anne-baba tutumlarının, problem çözme becerileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Sonuçlara göre; baskıcı-otoriter tutum ile problem çözme becerisi arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Anne baba tutumlarında baskıcı-otoriter tutum arttığında, çocukların problem çözme becerilerinde azalma görüleceği tespit edilmiştir. Anne-baba tutumu alt boyutları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; demokratik tutum ile baskıcı-otoriter, koruyucu tutum, ilgisiz kayıtsız tutum arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Demokratik tutum arttığında, diğer tutumların azalacağı tespit edilmiştir. Korkmazlar (1980)'ın 5-6 yaş okul öncesi çocukların bilişsel düşünme tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, çocukların bilişsel düşünme tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi kısmen desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Kurşunlu (2014) araştırmasında Türkiye'de uygulanan okul öncesi eğitim programını düşünme becerilerini destekleme durumu açısından incelemiştir, bulgulara göre, öğretmenlerin öğrencilerin üst düzeyde düşünme becerilerine sahip olduğunu ancak çevresel faktörlerin bu beceriler üzerinde oldukça belirleyici olduğunu ifade ettiklerini belirtmiştir. Öğretmenler yanlış aile tutumlarının, fiziksel yetersizliklerin, sınıf mevcudunun fazlalığının engelleyici etmenler olduğunu belirtmişlerdir. Fulton & Turner (2008) 245 üniversite öğrencisinden oluşan bir örnekleme yaptığı araştırmada, öğrencilerin not ortalaması ile ebeveyn kabul/sıcaklığı arasında olumlu bir ilişki bulmuştur.

Anne-Baba tutumlarının, çocukların problem çözme becerileri üzerine olan etkisi değerlendirildiğinde, baskıcı-otoriter tutumun, problem çözme becerisi üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Baskıcı- otoriter tutum tek başına, problem çözme becerilerinin %4,3'ünü tek başına açıklamaktadır. Bir birimlik baskıcı-otoriter tutumun artması, problem çözme becerileri üzerinde %47 oranında bir azalmaya neden olacaktır. Hamarta (2007; akt. Çiftçi, 2018), anne-babaların demokratik tutum sergilediği çocukların sosyal problem çözme beceri ortalamaları, anne-babaların otoriter tutum sergilediği çocukların sosyal problem çözme beceri ortalamalarına göre daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. (Çiftçi, 2018). Bugüne kadar yapılmış çoğu çalışmada, ebeveynin çocuğa karşı gösterdiği ilgi ve hassasiyetin çocuğun bilgi işlem becerilerini desteklediği görülmüştür (Tamis-LeMonda ve Bornstein, 2002).

Bu sonuçlara göre; baskıcı-otoriter anne-baba tutumunun, çocukların problem çözme becerileri üzerinde negatif bir etki yarattığı, baskı ve otorite arttıkça çocuklarda çözüm üretme yeteneklerinde kayıplar yaşanacağı tespit edilmiştir. Dinçer (1993) anne baba tutumları ile çocuğun yaratıcılığı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, anne babanın çocuklara karşı kısıtlayıcı davranışlarının çocuğun özgürlüğünün engellenmesine ve dolayısıyla da çocuğun daha az yaratıcı olmasına neden olduğu sonucuna varmıştır.

KAYNAKLAR

- Adair, J. (2000). *Karar Verme ve Problem Çözme*. Ankara: Gazi.
- Adana, F. ve Kutlu, Y. (2009). Anne Baba Tutumlarının Adölesanların Kendilik Kavramı Üzerine Etkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2): 18-23.
- Aksoy, B. (2003). Problem Çözme Yönteminin Çevre Eğitiminde Uygulanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(14): 83-98.
- Al-Blowy, Q. (2006). *The Effectiveness of Using Brainstorming Strategy in Developing Creative Thinking in Islamic Education Among Third Secondary Students in Tabouk City*. Unpublished M. Ed. Thesis, Mu'a University, Krak Jordan.
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2003). Çocukların Kaygı Düzeyleri ile Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 128: 65-71.
- AlMutairi, A. N. M. (2015). The Effect of Using Brainstorming Strategy in Developing Creative Problem Solving Skills among Male Students in Kuwait: A Field Study on Saud Al-Kharji School in Kuwait City. *Journal of Education and Practice*, 6(3): 136-145.
- Altan, R. Y. ve Kurtulmuş, Z. (2018). Preschool Children and Problem Solving. *Educational Sciences Research in the Globalizing World*, 41: 504-512.
- Anliak, İ. ve Dinçer, Ç. (2006). Farklı Eğitim Yaklaşımları Uygulayan Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi, Ankara University. *Journal Of Faculty Of Educational Sciences*, 38(1): 149-166.
- Arabacı, N. (2011). *Anne Baba Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) Geliştirilmesi ve Anne Baba Çocuk İletişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arı, R. ve Seçer, Z. Ş. (2003). Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10: 451-464.

- Atay, Z. (2019). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş, Cinsiyet ve Ebeveyn Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi: Ereğli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın, E. (2019). *Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aydoğan, Y. ve Ömeroğlu, E. (2003). Erken Çocukluk Döneminde Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılması. *OMEP 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı*, 2: 458–468.
- Aydoğan, Y. ve Ömeroğlu, E. (2004). *Erken Çocukluk Döneminde Genel Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılması*. Kuşadası: Ya-pa.
- Bayraktar, Ö. (2011). *Okul Öncesi Çocuk ve Babası*. Ankara: Nobel Yayın.
- Bedell, J. R. ve Lennox, S. S. (1997). *Handbook for Communication and Problem-Solving Skills Training: A Cognitive-Behavioral Approach*. New York: Wiley.
- Bingham, A. (1971). *Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Bozaslan, H. ve Kaya, A. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarının Problem Çözme, Sosyal Kaygı ve Akademik Başarıları Açısından İncelenmesi (Harren Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bredenkamp, S. (2015). *Erken Çocukluk Eğitiminde Etkili Uygulamalar*. Ankara: Nobel Akademik.
- Britz, J. (1993). Problem Solving in Early Childhood Classroom. Edo-Ps-93-5.
- Coşkun, F. (2017). *Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları ve Anne Baba Tutumları ile Sınav Kaygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Çetinkale, E. (2006). *11. Sınıf Öğrencilerinin Denetim Odakları, Problem Çözme Becerileri ve Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Cinsiyet ve Akademik Alan Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çınar, O., Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2009). Öğretmenlerin Problem Çözme Becerileri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2): 215-226.
- Çiftçi, Y. (2018, Şubat). Anne-Baba Tutumlarının 5-6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerisi ile Olan İlişkinin İncelenmesi.
- Dağlı, A. (2004). Problem Çözme ve Karar Verme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(7): 41-49.
- Değirmenci, B. (2020). *Yaratıcı Drama Temelli Etkinliklerin Okul Öncesi Çocukların Problem Çözme ve Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi*. Master's Thesis, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dervişoğlu, K. (2017). *Erken Ergenlik Döneminde Algılanan Anne Baba Tutumunun Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi ile İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Dewey, J. (1910). *How We Think, The Problem of Training Thought*.
- Dewey, J. (1933). *How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process*. Boston, MA: D.C. Heath & Company.
- Diken, Ö., Topbaş, S. ve Diken, İ.H. (2009). Ebeveyn Davranışını Değerlendirme Ölçeği (EDDÖ) ile Çocuk Davranışını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ)'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 10(2): 41-60.
- Dinçer, Ç. ve Güneysu, S. (1995). Okul Öncesi Dönemde Problem Çözme. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 42: 2-7.
- Doğruyol, S. (2018). *Algılanan Anne- Baba Tutumu ve Ebeveyn Bağlanma ile Akran İlişkileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılık Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Dörtl oğlu, . T. (2009). *7-10 Yaş Arasındaki Hafif Düzeyde Zihinsel Geriliği Olan ocuklarda Sözel Zekâ, Anne-Baba Tutumları ve Davranışsal Dinamikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duman, B. (2009). *Neden Beyin Temelli  ğrenme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Düz, H. (2016). *Okul  ncesi Dönem ocuklarda Kişilerarası Sorun özme Becerilerinin İncelenmesi: Kuzey Kıbrıs  rneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Doğu Akdeniz Üniversitesi /Lisansüstü Eğitim  ğretim ve Araştırma Enstitüsü, Gazimağusa.
- Düzakın, S. (2004). *Lise  ğrencilerinin Problem özme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elibol, F., Mağden, D. ve Alpar, R. (2007). Anne Babalık Becerilerinde  zyeterlik  leği'nin (1- 3 Yaş) Geçerlik ve Güvenirliği. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(3): 25-31.
- Erdoğan,  . ve Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim Okulu  ğrencilerinin Anne-Baba Tutumu Algıları ile Atılganlık ve Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (19)1: 51-72.
- Erginbay, ř. (2014). *Ortaokul 5. ve 8. Sınıflarda Algılanan Anne Baba Tutumları ve Ailelerin ocuk Yetiştirme Stilllerinin Akademik Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, K. (2018). *Ortaokul 7. ve 8. Sınıf  ğrencilerinin Sosyal Kaygıları ile Benlik Saygısı, Anne-Baba Tutumları, Mükemmeliyetçilik  zellikleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Ersoy, E. (2013). *Ortaokul  ğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Fatih İlçesi  rneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Eser, M. (2008). *Ana Babaların Cinsel Kimlik Gelişimiyle İlgili Tutumlarının Çocuğun Cinsel Kimlik Kazanmasına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eskin, M. (2009). *Sorun Çözme Terapisi*. Ankara: HYB Basım Yayın.
- Fainburg, L. I. (2009). Information Seeking and Learning: A Comparison of Kuhlthau's Information Seeking Model and John Dewey's Problem Solving Model. *New Library*, 110(9-10): 457-466.
- Fisher, R. (2005). *Teaching Thinking*. London: Continuum Books.
- Gelbal, S. (1991). Problem Çözme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6: 167-173.
- Gelir, E. (2009). *Ana Baba Tutumları, Aile Sosyal Atomu ve Cinsiyete Göre İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik ve Akademik Başarılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Goffin, S. G. ve Tull, C. Q. (1985). Problem Solving: Encouraging Active Learning. *Young Children*, 40(3): 28-32.
- Griffin, S. L. (2005). *It's the Thought That Counts: The Portrayal of Problem Solving in Children's Literature*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Wyoming.
- Gülay, H. ve Önder, A. (2011). Annelerin Tutumlarına Göre 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1): 89-104.
- Güney, S. (2006). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürkaya, M. (2018). *Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürol Işık, İ. (2016). *Object Relations, Perceived Parental Rearing Styles, And Defense Mechanisms In Relation To Personality Traits And Symptoms Of Personality*

- Disorders*. Yüksek Lisans Tezi, The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, Ankara.
- Güven, Y. (2000). *Erken Çocukluk Döneminde Sezgisel Düşünme ve Matematik*. İstanbul: Ya-Pa.
- Güvenç, Z. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Duygusal Zekâları ile Yansıtıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Heppner, P. P. ve Anderson, W. P. (1985). The Relationship Between Problem-Solving Self-Appraisal and Psychological Adjustment. *Cognitive Therapy And Research*, 9(4): 415-427.
- Heppner, P. P. ve Krauskopf, C. J. (1987). An Information-processing Approach to Personal Problem Solving. *The Counseling Psychologist*, 15(3): 371-447.
- Jarwan, F. (2005). *Teaching Thinking: Definition And Applications*. Ankara: Gazi.
- Kabasakal, K. (2007). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kalaycı, N. (2006). Öğretim Yöntemi Olarak Kullanılan Problem Çözme Adımları, İlgili Etkinlikleri ve Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 139(31): 56-59.
- Kalyoncuoğlu, H. N. (2018). *Ebeveynlerin Duygusal Zekâ ve Anne Baba Tutumlarının Çocuğun Problem Çözme Becerisine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Kayaalp, İ. ve Gündüz, B. (2018). Ergenlerin Anne Baba Tutumları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısındaki Aracı Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48: 514-536.

Keser, N. (2000). *Anne-Baba ve Çocuk*.

Kesgin, E. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlilik Düzeyleri ile Problem Çözme Yaklaşımlarını Kullanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Denizli İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi/Sosyal, Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Kesicioğlu, O. S. ve Güven, G. (2014). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Özyeterlilik Düzeyleri ile Problem Çözme, Empati ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History or Turkic*, 9(5): 1371-1383.

Kıray, P. (2018). *Çocukluk Çağı Travmaları, Algılanan Sosyal Destek ve Algılanan Anne Baba Tutumunun Psikolojik Sağlık ile Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kneeland, S. (2001). *Problem Çözme*. Ankara: Gazi.

Koç, F. (2019). *Ergenlerde Anne Baba Tutumları ile Duygusal Özerklik Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Düzce İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Korap, N. (2013). *Algılanan Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin İletişim Becerilerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koray, Ö. ve Azar, A. (2008). Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme ve Mantıksal Düşünme Becerilerinin Cinsiyet ve Seçilen Alan Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1): 125-136.

Korkmazlar, Ü. (1980). "Relationship between Parental Child-Rearing Attitudes and Cognitive Styles Of 5 To 6 Year old Turkish Preschoolers", Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Korkut, F. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22: 177-184.

- Kurşunlu, E. (2014). *Okul Öncesi Eğitim Programının Düşünme Becerileri Öğretimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Magid, R. W. (2018). Young Children's Reasoning About Their Own and Others Cognition. Doctoral Dissertation. *Massachusetts Institute of Technology*, 59: 87–96.
- Montague, M., Warger, C. ve Morgan, T. H. (2000). Solve It! Strategy Instruction to Improve Mathematical Problem Solving. *Learning Disabilities Research & Practice*, 15(2): 110- 116.
- Nelson-Le Gall, S. (1981). Help-Seeking: an Understudied Problem-Solving Skill in Children. *Developmental Review*, 1(3): 224-246.
- Nezu, A. M. (2001). Problem Solving Therapy. *Journal of Psychotherapy Integration*, 11(2): 187-205.
- Oğuz, V. (2012). *Proje Yaklaşımının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oğuz, V. ve Akyol, A. K. (2012). *Çocuklarda Problem Çözme Becerisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Oğuz, V. ve Köksal Akyol, A. (2012). *Aile ve Çocuk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Oktay, A. (2000). *21. Yüzyıla Girerken Dünyada Yaşanan Değişimler ve Erken Çocukluk Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Okuyucu, A. (2017). *İlkokul Döneminde Anne Baba Tutumlarının Öğrenci Başarısına Etkisi Esenler İlçesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Öğülmüş, S. (2006). *Kişiler Arası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özdil, G. (2008). *Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Eğitimi Programının Okulöncesi Kurumlara Devam Eden Çocukların Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine Etkisi*.

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Özdiñç, B. ve Spock, B. (2000). Çocuk Bakımı ve Eğitimi. *Çocuk ve Aile Dergisi*.

Öztürk, C. ve Şanlı, D. (2007). Annelerin Eğitim Durumunun Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*, 14(3): 145-150.

Özyürek, A. (2004). *Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özyürek, A., Çetin, A., Şahin, D., Yıldırım, R. ve Evirgen, N. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 32-41.

Özzorlu, E. ve İnan, G. (2019). Ortaokulda Akademik Erteleme: Anne-Baba Tutumları ve Denetim Odağı ile İlişkili mi?. *HAYEF Journal of Education*, 1-1.

Pekdoğan, S. (2019). Problem Çözme Becerileri Eğitim Programının Çocukların Karar Verme Becerileri Üzerindeki Etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1-16.

Pektaş Selami, F. (2016). *Ergenlerde Anne Baba Tutumlarının Kaygı ve Depresyona Etkisi: Sağlık Meslek Lisesi ve Özel Lise Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Pekyürek, İ. (2018). *Bir Okul Örneğinde Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü ile İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Popper, K. R. (1999). *All Life is Problem Solving*. London, New York: Routledge.

Rosen, J. G. (1987). Problem-Solving and Reflective Thinking: John Dewey, Linda Flower, Richard Young. *Journal of Teaching Writing*, 6(1): 69-78.

- Sayın, K. B. (2010). *İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Empati Becerileri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schmitz, M. J. ve Winskel, H. (2008). Towards Effective Partnerships in a Collaborative Problem- Solving Task. *British Journal of Educational Psychology*, 78(4): 581-596.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Serin, N. B., Serin, O. ve Özbaş, L. F. (2010). Predicting University Students' Life Satisfaction by Their Anxiety and Depression Level. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 579-582.
- Shure, M. B. (1981). *Social Competence as a Problem-solving Skill*. New York: Guilford.
- Sönmez, V. (2011). *Öğretim İlke Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Stevens, M. (1998) *Sorun Çözümleme*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Özgür.
- Swanson, H. L., O'connor, J. E. ve Carter, K. R. (1991). Problem- Solving Subgroups as a Measure of Intellectual Giftedness. *British Journal of Educational Psychology*, 61(1): 55- 72.
- Şahin, D. (2018). *Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Anne-Baba Tutumları ve Öz Anlayışlarının Sosyal Görünüş Kaygılarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, H. ve Ömeroğlu, E. (2015). Psikososyal Gelişim Temelli Eğitim Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Duygusal Zekalarına Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5: 39-56.
- Şalcı, O., Sağlam C. ve Derici S. (2018). Türkiye’de Yapılan Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Yönelik Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 78.

- Taner Derman, M. ve Başal, H.A. (2013). Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1): 115-144.
- Tatlıhoğlu, K. (2012). Okul Öncesi Dönemde Anne- Baba Tutumunun Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi. *Turan-Sam (Turan-CSR)*, 4(15): 83-91.
- Tavlı, B. S. (2007). *6 Yaş Grubu Anasınıfı Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Temel, F. (2015). *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Thorndike, E. L. (2000). *Animal Intelligence: Experimental Studies*. London and NY: Transaction Publishers.
- Thornton, S. (1998). *Çocuklar Problem Çözüyor*. İstanbul: Gendaş.
- Turan, F.A. (2017). *6. Sınıf Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ve Algılanan Anne Baba Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türnüklü, E. B. ve Yeşildere, S. (2005). Problem, Problem Çözme ve Eleştirel Düşünme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3): 107-123.
- Ünal, D. (2018). *Ergenlerde Davranış Problemleri ve Yaşam Doyumunun Anne Baba Tutumlarına Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ünal, M. ve Aral, N. (2014). Deney Yöntemine Dayalı Eğitim Programının 6 Yaş Çocuklarının Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(176): 279-291.
- Yavuzer, H. (2001). *Yaygın Ana-Baba Tutumları, Ana-Baba Okulu*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2010). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yücel, Y. (2013). *Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik ile İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zembat, R. ve Polat Unutkan, Ö. (2001). *Okulöncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. Tic. A.Ş.

Zembat, R. ve Unutkan, Ö. P. (2003). *Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi (Development of Problem Solving Skills)*. İstanbul: Morpa.

EKLER

EK-1: Ölçek Kullanım İzni

EK-3: Anne Baba Tutumlarını Belirleme Anketi

ANA BABA TUTUMLARINI BELİRLEME ANKETİ

1) KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Çocuğun Cinsiyet: Kız ( ) Erkek ( )

2) Çocuğun Yaş Grubu: 36-48 aylık ( ) 48-60 aylık ( ) 360-72 aylık ( )

Ölçek Maddeleri		KATILYORUM	KISMEN KATILYORUM	KATILMIYORUM
1	Çocuğumun yeteneklerini sergilemesinden gurur duyarım.			
2	Çocuğum hata yaptığında, çok tedirgin olur.			
3	Çocuğum söylemese bile ihtiyaçlarını anlar ve gideririm.			
4	Bazen anne babalar da çocuklarına karşı hata yapabilirler.			
5	Çocuğumu akranlarıyla kıyaslar, en iyisi olmasını isterim.			
6	Çocuğumun her işinde bana ihtiyaç duyacağını düşünüyorum.			
7	Ben anneyim/babayım benim istediğim olur.			
8	Çocuğuma kendisini ifade etme fırsatı tanırım.			
9	Eğer çocuğum bir şeyi benim istediğim gibi yapmazsa çok sinirlenirim.			
10	Çocuğum, ev içinde ve dışında benim koyduğum kurallara uymak zorundadır.			
11	Çocuğumun sık sık ağlamasını umursamam.			

12	Çocuğum hata yapabilir, yaptığı hataları umursamam.			
13	Çocuğuma kızdığım da rahatlıkla öfkemi yansıtırım.			
14	Çocuğumun isteklerine hayır diyemiyorum.			
15	Çocuğuma yaşamda karşılaşılabileceği zorluklarla mücadele etme fırsatı tanırım.			
16	Çocuğumun okuldaki durumuyla ilgili bilgileri, her gün öğretmeninden öğrenirim.			
17	Çocuğumun hangi alanda yetenekli olduğunu bilmiyorum.			
18	Çocuğum her istediğini yapabilir.			
19	Eğer çocuk hata yaparsa mutlaka cezalandırılmalıdır.			
20	Çocuğumun amacına ulaşması için farklı yollar denemesi çok hoşuma gider.			
21	Çocuğumun olumlu davranışlarını ve başarılarını kesinlikle ödüllendiririm.			
22	Hata yaptığında çocuğumla konuşmayı tercih ederim.			
23	Çocuğumun benden korkmasını isterim.			
24	Çocuğumun ne tür televizyon yayınlarını izlediğini biliyorum.			
25	Çocuğumun sürekli gözümün önünde olmasını isterim.			
26	Çocuk yetiştirmede sevgi ve denetim bir arada olmalıdır.			
27	Çocuğuma istediğim her davranışı kazandırabilirim.			
28	Çocuğumu kontrol edemiyorum.			
29	Çocuğuma zaman ayıramıyorum.			
30	Çocuğumun sınırlarını tanımaya yardımcı olurum.			
31	Çocuğumun karşılaşıcağı sorunları ben çözmek isterim.			
32	Yeteneklerini sergilemesi için çocuğuma fırsat veririm.			
33	Çocuk eğitimi ile ilgili yayınları takip etmem.			
34	Çocuğum hata yaptığında genelleme yapmam.			
35	Çocuğum yapacağı her işte benden onay almalıdır.			
36	Çocuğum üzüldüğünde veya hastalandığında kendimi suçlarım.			
37	Çocuğumun giyeceğine ve yiyeceğine karar vermesi önemlidir.			
38	Çocuğumun yaşamış olduğu problemlerin kendiliğinden çözülmesini beklerim.			
39	Kendisiyle ilgili konuları çocuğuma danışırım.			
40	Çocuğuma kızdığım zaman çok çabuk pişman olurum.			

41	Kendi yapabileceği işlerde çocuğuma asla müdahale etmem.			
42	Çocuğumdan yaşının üzerinde bir yetişkin gibi davranmasını beklerim.			
43	Akranlarının, çocuğumu üzmesine izin vermem.			
44	Çocuğumu basit rahatsızlıklarında bile doktora götürürüm.			
45	Çocuğum için isteklerimden vazgeçmem.			
46	Çocuğumu olduğu gibi kabul ederim.			
47	Çocuğun ilgiye ihtiyacı yoktur.			
48	Çocuğumun arkadaşlarını ben seçerim.			
49	Anne baba her şeyin en iyisini en doğrusunu bilir.			
50	Çocuğumun karşılaşılabileceği tehlikeleri sürekli olarak ona hatırlatırım.			
51	Çocuğum sokağa çıktığında çok endişelenirim.			
52	Çocuğum benim istediğim gibi olmalıdır.			
53	Çocuğumun nelerden hoşlandığını bilmiyorum.			
54	Çocuğumun herhangi bir konuda bana itiraz etmesine izin vermem.			
55	Farklı bir yere gittiğimizde çocuğumun ortamı dağıtmasını umursamam.			
56	Çocuğumun arkadaşlarını tanımıyorum.			
57	Çocuğuma düşündüklerini ifade etme fırsatı vermem.			
58	Çocuğuma yemeğini genellikle ben yediririm.			
59	Çocuğumun okulda yaptığı çalışmaları takip etmiyorum.			
60	Çocuğumun çoğu zaman yanımızda uyumasına müsaade etmem.			

EK-4: Çocuklar İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği

“ÇOCUKLAR İÇİN PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ÖLÇEĞİ (PÇBÖ)”

Problem 1

Bu çocuk, boyama yaparken elleri boya olmuş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, ellerindeki boyayı nasıl çıkarabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 2

Bu çocuk, yemeğine tuz atarken tuzluğun kapağı açılmış ve bütün tuz yemeğine dökülmüş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, yemeğini yiyebilmek için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 3

Bu çocuğun bisikletinin tekerleği patlamış.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, bisikletinin tekerleği patladığı için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 4

Bu çocuk, oyuncuıyla oynarken arkadaşı onun oyuncuğunu izinsiz almış.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, oyuncasını nasıl geri alabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 5

Bu çocuk, gömleğinin düğmesini açamamış.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, gömleğinin düğmesini açmak için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 6

Bu çocuğun topunun havası inmiş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var)	(Çözüm Yok)
			(1)	(0)
1	Bu çocuk, topunun havası indiği için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 7

Bu çocuk, yeleğinin düğmelerini iliklerken düğmelerinden biri kopmuş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var)	(Çözüm Yok)
			(1)	(0)
1	Bu çocuk, yeleğinin düğmesini nasıl iliklebilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 8

Bu çocuk, pasta tabağını düşürmüştü.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, pasta tabağını düşürdüğü için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 9

Bu çocuğun pantolonuna arkadaşı sulu boya fırçasını düşürmüş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, pantolonu boya olduğu için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 10

Bu çocuk, hikaye kitabının sayfalarını çevirirken sayfalarından biri yırtılmış.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, kitabının sayfası yırtıldığı için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 11

Bu çocuk yapbozla oynarken yapbozun parçalarından birinin eksik olduğunu fark etmiş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, yapbozu nasıl tamamlayabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 12

Bu çocuk, oturduğu masadan kalkarken ayağını arkadaşının üzerine dökmüş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, üzerine ayran döküldüğü için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 13

Bu çocuk, parkta salıncağa binmek istemiş. Ama başka bir çocuk salıncaktan inmek istememiş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, salıncağa binmek için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 14

Bu çocuk, dolabın üstünde bulunan oyuncuğunu almak için uzanmış, ama oyuncuğunu alamamış.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, oyuncuğımı dolabın üstünden nasıl alabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 15

Bu çocuk, koşarken saksıyı kırmış.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, saksıyı kırdığı için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 16

Bu çocuk yemek yiyecekmiş, ama çatal kaşık yokmuş.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, yemeğini yiyebilmek için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 17

Bu çocuk, dondurmasını yerken yere düşürmüştü.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var) (1)	(Çözüm Yok) (0)
1	Bu çocuk, dondurması yere düştüğü için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )

Problem 18

Bu çocuk, oyuncuğıyla oynarken oyuncuğı kırması.

SIRA NO	ÇOCUĞA SORULACAK SORU	ÇOCUĞUN YANITI	DEĞERLENDİRME	
			(Çözüm Var)	(Çözüm Yok)
1	Bu çocuk, oyuncuğımı kırduğı için ne yapabilir?		( )	( )
2	Başka neler söyleyebilirsin?		( )	( )
3	Peki başka neler olabilir?		( )	( )
4	Başka?		( )	( )